

EUROOPA
KONTROLLIKODA

ISSN 1831-0818

Eriaruanne nr 11

2011

KAS GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA
ÜLESEHITUS JA JUHTIMINE VÕIMALDAVAD
SEL TÕHUSALT TOIMIDA?

ET

Eriaruanne nr 11 // 2011

KAS GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA ÜLESEHITUS JA JUHTIMINE VÕIMALDAVAD SEL TÕHUSALT TOIMIDA?

(vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 287 lõike 4 teisele lõigule)

EUROOPA KONTROLLIKODA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel +352 4398-1
Faks +352 4398-46410
E-post: euraud@eca.europa.eu
Internet: <http://www.eca.europa.eu>

Eriaruanne nr 11 // 2011

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Katoloogimisandmed on väljaande lõpus.
Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2011

ISBN 978-92-9237-269-9
doi:10.2865/75717

© Euroopa Liit, 2011
Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Luxembourg

SISUKORD

PUNKT

MÕISTED

I-VI **KOKKUVÕTE**

1-11 **SISSEJUHATUS**

1-7 **GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA PÕHIMÕTTED**

8-11 **MAJANDUSLIK POTENTIAAL**

12-16 **AUDITI EESMÄRK, ULATUS JA LÄHENEMISVIIS**

17-55 **TÄHELEPANEKUD**

17-32 **PUUDUSED ÕIGUSSÄTETES JA JÄRELEVALVES LIIKMESRIIKIDE TEHTUD KONTROLLIDE ÜLE**

18-22 KPN- JA KGT-TOODETE SPETSIFIKAADILE VASTAVUSE KONTROLLIMIST KÄSITLEVAD SÄTTED EI TAGA ÜHTLUSTATUST

23-27 LUBAMATUTE MENETLUSTE AVASTAMISEKS JA TAKISTAMISEKS MÕELDUD KONTROLLIDE KOHTA EI OLE KOOSTATUD SELGET ÕIGUSLIKKU MÄÄRATLUST

28-32 KOMISJONI JÄRELEVALVE LIIKMESRIIKIDE TEHTAVATE GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAGA SEOTUD KONTROLLIDE ÜLE ON PUUDULIK

33-38 TOOTJAID ON VÕIMALIK KAVAGA LIITUMA MEELITADA, KUID TAKISTUSEKS ON PIKAD MENETLUSED NING TEADLIKKUSE PUUDUMINE

33-35 POTENTIAAL TOOTJATE GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAGA LIITUMA MEELITAMISEKS ON OLEMAS

36-37 PIKK REGISTREERIMISEMENETLUS VÄHENDAB VÕIMALIKE TAOTLEJATE HUVI

38 OLEMASOLEVAD MEETMED MÕJUTAVAD KAVA ATRAKTIIVSUST VAID KAUDSELT

39–55 **TARBIJATE TEADLIKKUS GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAST ON MADAL NING KASUTATAVAD MEETMED SEDA TÕENÄOLISELT EI TÕSTA**

39–40 GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA ON TARBIJATE SEAS VÄHETUNTUD

41–55 KASUTATAVAD MEETMED EI TÕSTA TÕENÄOLISELT TEADLIKKUST GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAST

56–62 **JÄRELDUSED JA SOOVITUSED**

KOMISJONI VASTUSED

MÕISTED

11. artikli kontrollid: liikmesriigid kontrollivad enne KPN- või KGT-toote turule toomist toote vastavust spetsifikaadile. Kontrollid on sätestatud 20. märtsi 2006. aasta määruse (EÜ) nr 510/2006 (põllumajandustoodete ja toidu geograafiliste tähistate ja päritolunimetuste kaitse kohta) artiklis 11.

EAFRDi meede nr 132: rahaline toetus põllumajandusettevõtjatele toidukvaliteedikavades (sh geograafiliste tähistate kavas) osalemisest tulenevate kulude katmiseks.

EAFRDi meede nr 133: rahaline toetus tootjarühmadele tarbijate teavitamiseks ja toidukvaliteedikavadesse (sh geograafiliste tähistate kava) kuuluvate toodete reklaamimiseks.

ELi põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika: ELi kavad, mille eesmärk on tuua esile konkreetse toote päritolust ja/või tootmisviisist tulenevad eriomadused.

Geograafiliste tähistate kava: kava eesmärk on kaitsta nimetusi, mis tähistavad tooteid, mille kvaliteet, maine või muud omadused tulenevad nende geograafilisest päritolust. Kava hõlmab kaht liiki kaitstud nimetusi – kaitstud päritolunimetus (KPN) ja kaitstud geograafiline tähis (KGT) – ning nende kasutus sõltub sellest, mil määral ja mis viisil on toode seotud konkreetse piirkonnaga.

Kaitstud geograafiline tähis (KGT): kaitstud geograafilise tähisena registreeritud nimetused on toodetel, millel on eriomadused või maine, mis seob neid kindla geograafilise piirkonnaga, kus toimub vähemalt üks tootmisetappidest. Kui tooteid töödeldakse, võivad toorained pärineda teisest geograafilisest piirkonnast.

Kaitstud päritolunimetus (KPN): kaitstud päritolunimetuseks registreeritud nimetused on toodetel, mille omadused tulenevad põhiliselt geograafilisest piirkonnast ning tootmispiirkonna tootjate võimalustest. Kõik tootmisetapid toimuvad asjaomasel geograafilisel piirkonnas. Toote omadused ja geograafiline päritolu peavad olema tihedalt seotud.

Keelatud tegevus: kaitstud nimetuse lubamatu kasutamine, väärkasutus, jäljendamine või seoste tekitamine või muu teguviis, mis annab tarbijale vale ettekujutuse toote tegelikust päritolust.

Koondokument: dokument, mis on osa nimetuse registreerimistaotlusest KPNi või KGTna ning mida kontrollib komisjon. Dokumentis on esitatud tootespetsifikaadi peamised omadused ning kirjeldatud seost toote ja konkreetse geograafilise piirkonna vahel.

Maaelu arengukava: liikmesriigi koostatud ja komisjoni heakskiidetud peamine programm dokument ELi maaelu arengupoliitika kavandamiseks ja elluviimiseks. Praegused maaelu arengukavad hõlmavad ajavahemikku 2007–2013.

Pädev asutus: liikmesriigi keskne ametiasutus, mis vastutab / on pädev korraldama ametlikke kontrole KPN- või KGT-toote spetsifikaadile vastavuse kontrollimiseks ning tegema nimetuse turul kasutamise järelevalvet.

Spetsifikaat: dokument, mis on osa taotlusest nimetuse registreerimiseks kaitstud päritolunimetuse või kaitstud geograafilise tähisena. Dokumentis on esitatud toote peamised omadused, nagu kaitstud nimetus, tootekirjeldus, geograafilise piirkonna määratlus, toote saamise meetod ning üksikasjad, mis tõendavad seost toote ja geograafilise piirkonna vahel. Kaitstud nimetuse all turustatud toode peab vastama toote spetsifikaadile.

Taotlejate rühm: igasugune ühe ja sama põllumajandustoote või toiduga tegelev tootjate ja/või töötajate ühendus, sõltumata selle õiguslikust vormist või koosseisust. Rühm esitab kontrolli eest vastutavale riigi ametiasutusele taotluse tootenimetuse registreerimiseks kaitstud päritolunimetuse või kaitstud geograafilise tähisena.

Ühine põllumajanduspoliitika: ELi põllumajandustoetuste ja -kavade süsteem.

KOKKUVÕTE

I.

Euroopa geograafiliste tähiste kava eesmärk on kaitsta tootenimesid, mille oma-dusi seostatakse selle geograafilise piirkonnaga, kus neid toodetakse. Eristatakse kahte liiki kaitstud nimetusi, sõltuvalt sellest, millises ulatuses ja millisel viisil need on seotud teatud geograafilise piirkonnaga: kaitstud päritolunimetus (KPN) ja kaitstud geograafiline tähis (KGT).

II.

Geograafiliste tähiste kava annab põllumajandus- ja toiduainetootjatele potentsiaalsed majanduslikud võimalused ning võib mõjutada positiivselt maapiirkondade majandust. Selle eesmärgi saavutamiseks ning kavandatud kaitse võimaldamiseks tuleb luua asjakohane ELi raamistik. Kontrollikoda uuris, kas geograafiliste tähiste kava kontrollisüsteem on sisuliselt põhjalik, kas kasutatavad menetlused ja meetmed muudavad selle võimalikele osalejatele atraktiivseks ning kas olemasolevad meetmed ja komisjoni tegevus aitavad kaasa tarbijate teadlikkuse tõstmisele.

III.

Geograafiliste tähiste süsteemi kontrollide eesmärk on kinnitada kaitstud päritolunimetusega või kaitstud geograafilise tähisega toote vastavust spetsifikaadile ning avastada kaitstud nime loata kasutamise juhtumeid. Audit näitas, et nende kontrollide jaoks vajalike järelevalvesüsteemide kavandamine vajab selgitamist. ELi õigusaktide sätetes toodete sööda- ja toidualastele õigusnormidele ning loomatervis-hoidu ja loomade heaolu reguleerivatele eeskirjadele vastavuse kontrollimise kohta ei määratleta miinimumnõudeid geograafiliste tähiste kavaga seotud liikmesriikide kontrollidele.

KOKKUVÖTE

IV.

Komisjon teeb järelevalvet nende kontrollide üle, mida liikmesriigid teostavad seoses geograafiliste tähiste kavaga, kuid ükski komisjoni talitus ei vastuta ainuisikuliselt kava auditeerimise eest ning siiani ei ole sellekohaseid auditeid läbi viidud. Alles hiljuti alustati süstemaatilist dokumentide hindamist, mille käigus selgus, et liikmesriikide aruandlus on puudulik.

V.

Geograafiliste tähiste kava tõhusust mõjutab see, millises ulatuses tootjad seda kasutavad ja kui teadlikud on sellest tarbijad. Kavaga on võimalik rohkemgi tootjaid liituma meelitada, eriti seal, kus selle juurutamine on aeglane olnud, kuid taotluste läbivaatamise menetlus on pikk ning see takistab neid. Lisaks ei ole tootjad sageli kava olemasolust teadlikud. Komisjoni nimel tehtud uurimus näitab, et tarbijad sageli ei tunne kava sümboleid ega tähendust. Olukorra parandamiseks tuleks tõsta tarbijate teadlikkust geograafiliste tähiste kavast, kuid selleks puudub ELil terviklik strateegia. Olemas on küll mitmeid meetmeid, kuid need ei ole ühtlustatud.

VI.

Kontrollikoda esitab järgmised soovitused:

- geograafiliste tähiste kava õigusnormides tuleb näha ette miinimumnõuded tootespetsifikaatide kontrollimiseks;
- tuleb selgitada põhjalikumalt keelatud tegevuse avastamiseks tehtavate regulaarsete kontrollide ulatust. Vastastikuse abi eeskirju tuleb kohandada vastavalt riiklike ametiasutuste vajadustele;
- komisjon peaks liikmesriikides tehtavate regulaarsete auditite kavasse lisama ka liikmesriikide läbiviidud geograafiliste tähiste kava kontrollide auditid;
- tuleb töötada välja selge strateegia, mille abil tõsta tarbijate teadlikkust geograafiliste tähiste kavast. Komisjon peaks kasutama tõhusamaid vahendeid kava tutvustamiseks, näiteks viima läbi omaalgatusliku kampaania.

SISSEJUHATUS

GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA PÕHIMÕTTED

1. ELi põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika eesmärk on tuua esile toote need omadused, mis tulenevad erilisest päritolust ja/või tootmisviisist. Aruandes käsitletakse põllumajandustoodete ja toidu geograafiliste tähiste kava, mis on selle poliitika osa.
2. Geograafiliste tähiste kava abil kaitstakse nimetusi, mis tähistavad neid tooteid, mille kvaliteet, maine või muud omadused on tingitud nende geograafilisest päritolust. Nendele nimetustele kehtib intellektuaalomandi kaitse. Kava puhul lähtuti riiklikest kavadest, nagu näiteks Prantsusmaa Appellation d'Origine Contrôlée (AOC) või Itaalia Denominazione di Origine Controllata (DOC), mis tagavad kaitse riigi tasandil.
3. Geograafiliste tähiste kava kasutuselevõtuga 1992. aastal püüti luua ühenduse eeskirjade raamistik, mis võimaldaks kasutada ühtlustatud lähenemisviisi registreeritud tootenimetuste kaitseks ELis¹. Praegu reguleerib tootenimetuste kaitset nõukogu 20. märtsi 2006. aasta määrus (EÜ) nr 510/2006 põllumajandustoodete ja toidu geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste kaitse kohta (edaspidi „määrus“)².
4. Geograafiliste tähiste kava teeb vahet kaht liiki kaitstud nimetustel, sõltuvalt konkreetse geograafilise piirkonnaga seotuse määrast ja viisist:
 - a) kaitstud päritolunimetusena (KPN) registreeritud nimetused kirjeldavad tooteid, mille omadused tulenevad geograafilisest piirkonnast ja tootmispiirkonna tootjate oskusteabest³. Kõik tootmisetapid toimuvad määratletud geograafilises piirkonnas. Toote eriomaduste ja toote geograafilise päritolu vahel peab olema tihe seos. Tuntud KPN-tooted on näiteks „Queso Manchego“, „Prosciutto di Parma“, „Grana Padano“, „Comté“;

¹ Geograafiliste tähiste kava loodi nõukogu 14. juuli 1992. aasta määrusega (EMÜ) nr 2081/92 põllumajandustoodete ja toiduainete geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste kaitse kohta (EÜT L 208, 24.7.1992, lk 1).

² ELT L 93, 31.3.2006, lk 12.

³ Määruse artikli 2 lõike 1 punkt a.

- b) kaitstud geograafilise tähisena (KGT) registreeritud nimetused kirjeldavad tooteid, mille eriomadused või maine seob need konkreetse geograafilise piirkonnaga, kus toimub vähemalt üks tootmisetapp. Kui toodet töödeldakse, võib tooraine pärineda teistest geograafilistest piirkondadest⁴. Tuntud KGT-tooted on näiteks „Bayerisches Bier“, „Scotch Beef“, „Pruneaux d’Agen“.

⁴ Määruse artikli 2 lõike 1 punkt b.

⁵ Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat: iga-aastane tegevusaruanne 2010, tabel 1.2, lk 6.

- 5.** Tootenime registreerimine geograafiliste tähiste emma-kumma kategooria alla on võimalik toodete puhul, mis on seotud ELi-sisese geograafilise piirkonnaga ja ka geograafilise piirkonnaga kolmandates riikides, kus tootenimetused on kaitstud (näiteks Hiina ja Colombia).
- 6.** 2010. aasta lõpu seisuga oli määruse alusel registreeritud 964 tootenimetust, 502 neist KPN-tootena ja 462 KGT-tootena. Kava kasutuselevõttust alates on registreeritud tootenimetuste arv pidevalt kasvanud. Komisjon on seadnud eesmärgiks registreerida 2012. aasta lõpuks 1100 tootenimetust⁵.
- 7.** KPN- ja KGT-tooted on äratuntavad konkreetsete ELi sümbole abil, mille eesmärk on tagada, et asjaomased tooted on seotud konkreetse geograafilise piirkonnaga. Logo (või tähis „kaitstud päritolunimetus“ või „kaitstud geograafiline tähis“) peab olema kõikide geograafiliste tähiste kavaga hõlmatud toodete siltidel.

KPN- ja KGT-logod

Allikas: komisjoni määruse (EÜ) nr 1898/2006 V lisa (ELT L 369, 23.12.2006, lk 1), muudetud määrusega (EÜ) nr 628/2008 (ELT L 173, 3.7.2008, lk 3).

MAJANDUSLIK POTENTSIAAL

8. Määruse alusel registreeritud KPN- ja KGT-toodete kogumaht hulgihindades on hinnanguliselt umbes 15 miljardit eurot, mis moodustab ligikaudu 2,5% ELi kulutustest toiduainete tarbimisele⁶ ning on samal tasemel kui mahetoodete müügi- ja KGT-toodete rühmade osakaal kogu hulgihindades.⁷
9. Uuringud näitavad, et KPN- ja KGT-toodetel on üldiselt kõrgem tootjahind kui sama kategooria nendel toodetel, millel puudub kaitstud geograafiline tähis. Hinnaerinevus ulatus viiest protsendist 300 protsendini. Peamise hinnaerinevuse põhjuseks toodi uuringutes välja kvaliteedi kontroll, mis saavutati geograafiliste tähistega kaitse kaudu⁸.

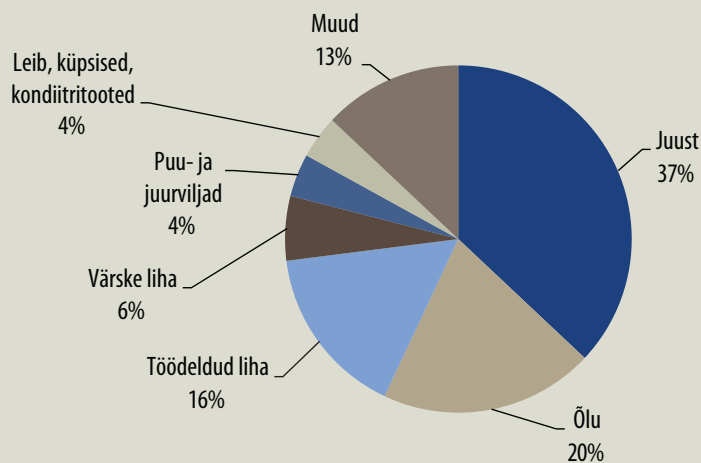
⁶ AND International: „Valeur de la production agricole sous AOP et IGP”, lõpparuanne (august 2009).

⁷ Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi uudiskiri KPN ja KGT põllumajandustoodete kohta (2010).

⁸ London Economics: Evaluation of the CAP policy on the protected designations of origin (PDO) and protected geographical indications (PGI) (2008).

DIAGRAMM 1

ERINEVATE KPN- JA KGT-TOODETE OSAKAAL HULGIHINDADES

Allikas: Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat.

- 10.** Määruses tunnustatakse geograafiliste tähiste kava majanduslikku potentsiaali ning leitakse, et see võib tuua märkimisväärset kasu maapiirkondadele, suurendades põllumajandustootjate sissetulekuid ja säilitades elanikkonda maapiirkondades⁹. Oma teatises ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) tuleviku kohta rõhutas komisjon, et põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika (sh ka geograafiliste tähiste kava) on osa ÜPPst¹⁰. Kvaliteedipoliitika aitab säilitada põllumajanduse mitmekesisust maapiirkondades ning parandab konkurentsivõimet.
- 11.** On olemas geograafiliste tähiste kavaga seotud finantsmeetmed, millega ei kaasne ELi eelarvele märkimisväärseid lisakulusid. Meetmete eesmärk on edendada toiduainete kvaliteedikavasid, sh ka geograafiliste tähiste kava, ning toetada nendes osalevaid põllumajandusettevõtjaid.

⁹ Määruse preambuli põhjendus 2.

¹⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele : „The CAP towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future“, KOM(2010) 672 (lõplik), 18. november 2010.

AUDITI EESMÄRK, ULATUS JA LÄHENEMISVIIS

- 12.** Määruses on öeldud, et teatavate omadustega toodete müügiedu võib tuua märkimisväärset kasu maapiirkondade majandusele. Selle eesmärgi saavutamiseks ning kavandatud kaitse võimaldamiseks tuleb luua asjakohane ELi raamistik. Seega oli auditi eesmärgiks vastata küsimusele, kas geograafiliste tähiste kava ülesehitus ja juhtimine võimaldavad sel mõjusalt toimida.
- 13.** Küsimusele vastamiseks kasutati järgnevaid kriteeriume:
- geograafiliste tähiste kava kontrollimiseks mõeldud süsteemi **usaldusväärsus**: geograafiliste tähiste kavaga liituv tootja eeldab, et tema tootenimetus on asjakohaselt kaitstud loata või vääriti kasutamise eest, mis võib juhtuda registreeritud toodete kõrgema hinna tõttu. Tarbija, kes ostab KPN- või KGT-toote, eeldab, et see on pärit teatud geograafilisest piirkonnast ning vastab toote spetsifikaadile¹¹. Seega tuleb mõlema poole ootuste täitmiseks luua usaldusväärne geograafiliste tähiste kavaga seotud kontrollide süsteem;
 - geograafiliste tähiste kava **atraktiivsus**: geograafiliste tähiste kava edukus sõltub selle suutlikkusest tootjaid osalema meelitada. Kui tootjate huvi kava vastu on väike või puudub üldse, ei ole kaval oodatud mõju;
 - tarbijate teadlikkus** geograafiliste tähiste kavast: selleks, et tarbijad eelistaksid KPN- või KGT-tooteid, on vaja, et tarbijad oleksid teadlikud geograafiliste tähiste kava olemasolust ja põhimõtetest, millega tagatakse, et toode on pärit teatud geograafilisest piirkonnast ning valmistatud vastavalt spetsifikaadile.
- 14.** Audit keskendus õiguslikule raamistikule ja komisjoni tegevusele. Kontrollikoda külastas komisjoni põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi vastutavaid osakondi, kus korraldati intervjuud ja kontrolliti dokumente. Komisjoni teravhoiu ja tarbijakaitse peadirektoraadilt paluti teavet selle kohta, kuidas direktoraat osaleb komisjoni järelevalves liikmesriikide teostatavate geograafiliste tähiste kavaga seotud kontrollide üle.

¹¹ Toote spetsifikaat hõlmab olulisi aspekte – toote nimetust, selle kirjeldust, geograafilise piirkonna määratlust, toote saamise meetodit ja üksikasju –, mis tõendavad seost toote ja geograafilise piirkonna vahel.

- 15.** Kõikide liikmesriikide vastutavate asutustega võeti ühendust, et saada täiendavat tõendusmaterjali komisjoni tasandil tehtud tähelepanekute kohta ning võimalusel ka lisateavet. Teavet koguti veebiküsitluse kaudu ning liikmesriikide ametiasutuste külastamise abil¹². Veebiküsitlus viidi läbi kõikides liikmesriikides ning see koosnes kolmest küsimustikust¹³. Kõigi kolme küsitluse puhul oli vastamise protsent ligikaudu 90%.
- 16.** Audit vaatles olukorda 2009. aasta lõpu seisuga. Kui see oli asjakohane, võeti arvesse ka edasisi arenguid. Seega võeti aruande järelduste ja soovitude osas arvesse ka uue põllumajandustoodete kvaliteedikavasid käsitleva määruse ettepanekut. Ettepanek puudutab geograafiliste tähiste kava ja teisi kvaliteedikavasid, mis lisatakse ühtsesse määrusesse¹⁴.

¹² Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Küpros, Poola ja Portugal.

¹³ „Liikmesriikide kontrollimine ja hindamine“, „Liikmesriikide tehtud kontrollid“ ja „Rahaline toetus / edendamine“.

¹⁴ „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus põllumajandustoodete kvaliteedikavade kohta“, KOM(2010) 733 (lõplik), 10.12.2010.

TÄHELEPANEKUD

PUUDUSED ÕIGUSSÄTETES JA JÄRELEVALVES LIIKMESRIIKIDE TEHTUD KONTROLLIDE ÜLE

- 17.** Geograafiliste tähiste kava eesmärk on kaitsta KPN- või KGT-toodeteks registreeritud tootenimetusi. Selle eesmärgi saavutamiseks on väga oluline, et geograafiliste tähiste kava jaoks oleks pandud paika usaldusväärne liikmesriikide kontrollisüsteem ning nende kontrollide üle tehakse asjakohast järelevalvet. Eristatakse kahte liiki kontrolle:
- määruse artiklis 11 käsitletakse liikmesriikide kohustust enne toodete turule viimist kontrollida toodete vastavust nende spetsifikaatidele (nn 11. artikli kontrollid). Määrus sätestab, et liikmesriikides vastutab kontrollide eest pädev ametiasutus; kontrolle võib läbi viia ka Euroopa standardile 45011 vastavalt akrediteeritud sõltumatu kontrolliasutus¹⁵. Nende kontrollide kulud katab tavaliselt kontrollitav ettevõtja;
 - liikmesriikide pädevad ametiasutused vastutavad ka kontrollide eest, mille eesmärk on avastada ja takistada kaitstud nimetuse väärkasutust, jäljendamist, seoste tekitamist või muid tavaid, mis võivad tarbijat eksitada toote tegeliku päritolu osas (keelatud tegevus)¹⁶.

KPN- JA KGT-TOODETE SPETSIFIKAADILE VASTAVUSE KONTROLLIMIST KÄSITLEVAD SÄTTED EI MÄÄRATLE MIINIMUMNÕUDEID

- 18.** Määrus ei näe pädevatele ametiasutustele ja kontrolliasutustele ette miinimumnõudeid seoses näiteks 11. artikli kontrollide katvuse, sageduse, valikumeetodite ja eri tootmis- ja turustus etappidega seotud kontrollitavate osapooltega. Selle asemel, et esitada konkreetseid juhiseid kontrollisüsteemi loomiseks, viitab määruse artikkel 10¹⁷ kontrollidele, mis on kooskõlas määrusega (EÜ) nr 882/2004, mis käsitleb sööda- ja toidualaste õigusnorme ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise ametlike kontrolle¹⁸.

¹⁵ Euroopa standardis EN 45011 on esitatud üldnõuded, mida peab täitma toote sertifitseerimissüsteemi haldav kolmas osapool, et teda loetakse pädevaks ja usaldusväärseks.

¹⁶ Mitmed keelatud tegevuse liigid on ära toodud määruse artikli 13 lõikes 1.

¹⁷ Määruse artikli 10 lõige 1: „Liikmesriigid määravad pädeva ametiasutuse või ametiasutused, kes vastutavad kontrollide eest käesoleva määrusega ettenähtud kohustustega seoses kooskõlas määrusega (EÜ) nr 882/2004“.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 882/2004 ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks (ELT L 191, 28.5.2004, lk 1).

19. Määrus (EÜ) nr 882/2004 ei käsitle aga tootespetsifikaatide järgmisega (artikkel 11) seotud kontrollide kohta käivatest on suurem osa üldsõnalised ning seotud toiduohutuse, hügieeni ning loomade tervise ja heaoluga. Sätted käsitlevad selliseid teemasid nagu proovivõtu- ja analüüsimeetodid, referentslaborite määramine või ametlikud kontrollid seoses sööda ja toidu sisseveoga kolmandatest riikidest. Seega ei ole need 11. artikli kontrollide miinimumnõuete määramiseks asjakohased.
20. Konkreetselt 11. artikli kontrollide käsitleva teabe peaaegu täielik puudumine geograafiliste tähistega seotud õigusnormides on põhjustanud erinevusi liikmesriikide kehtestatud kontrollisüsteemide vahel. Külalastatud liikmesriikides leitud eri tavade näited on toodud **tabelis 1**.

TABEL 1

KAHE 11. ARTIKLILE VASTAVA KONTROLLISÜSTEEMI VÕRDLUS

Kontrollisüsteemi omadused	Kontrolliasutus (liikmesriik 1)	Pädev ametiasutus (liikmesriik 2)
Kontrollide tsükkel (ettevõtja)	Vahelduv: iga-aastane või mitme aasta tagant (sõltuvalt tootest)	Kõiki ettevõtjaid kontrollitakse igal aastal
Kontrolli ulatus	Tootja	Tootja, pakendajad, ettevõtjad, kes toodavad erasektori märgisega tooteid
Kavaga liitumisega seotud kontrollid¹	Ei ole kohustuslikud. Esimene kontroll võidakse teha mitu aastat pärast geograafiliste tähistega kavaga liitumist	Kohustuslikud, et tootja saaks kavaga liituda
Teatud kaitstud nimetust kasutavate ettevõtjate register (kontrollitav üldkogum)	Registreerimine ei ole ettevõtjatele kohustuslik	Registreerimine on ettevõtjatele kohustuslik
Valimi koostamine (kontrollitavate ettevõtjate valimine)	Riskipõhine	Kõiki ettevõtjaid kontrollitakse igal aastal
Piirkondlike pädevate asutuste kontrolli riigi ametiasutuste poolt	Piirkondlikul tasandil on küll olemas erinevad pädevad asutused, kuid järelevalvet ei tehta	Kõik kontrollid teeb ainus olemasolev pädev asutus

¹ Kavaga liitumisega seotud kontrollid on suunatud ettevõtjatele, kes hakkavad turustama KPN- või KGT-tooteid. Kontrollide eesmärk on selgitada, kas toode vastab oma spetsifikaadile.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda.

21. Tabelis on esitatud kahe kontrollisüsteemi erinevused mitmes olulises küsimuses, nagu kontrollide tsükkel, nende ulatus ja kavaga liitumisega seotud kontrollide kohustus. Kontrollisüsteemide erinevusi leiti ka veebiküsitluse vastuste analüüsimisel. Sellised lahkevused kahjustavad määruses nõutud „ühtlustatud lähenemise“ eesmärki, mis on vajalik, et „tagada selliseid märgiseid kandvate toodete tootjatele võrdsed konkurentsitingimused ja suurendada toodete usaldusväärsust tarbijate silmis”¹⁹.
22. Liikmesriikide tehtud muude ELi kvaliteedikavadega seotud kontrollide kohta on aga saadaval rohkem teavet. Veinitoodete geograafiliste tähiste kava käsitlev määrus tegeleb selliste küsimustega nagu kontrollitavate tootjate valimine ning hõlmata-
vav tootmisetapid²⁰. Rohkem teavet on saadaval ka liikmesriikide kontrollide kohta mahepõllumajanduse osas, mis on üks ELi kvaliteedikavasid. Mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise määruse sätteid täiendavad määruses (EÜ) nr 882/2004 toodud tingimusi. Käsitletakse selliseid küsimusi nagu kontrollide sagedus, kaetavad tootmisetapid, kontrolliasutuste aruandluskohustused ning teabevahetus teiste liikmesriikide pädevate ametiasutustega²¹.

¹⁹ Määruse preambuli põhjendus 6.

²⁰ Komisjoni 14. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 607/2009, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad nõukogu määrusele (EÜ) nr 479/2008 seoses teatavate veinitoodete kaitstud päritolunimetuste, kaitstud geograafiliste tähiste, traditsiooniliste nimetuste, märgistuse ja esitlusvälimusega (ELT L 193, 24.7.2009, lk 60).

²¹ Nõukogu 28. juuni 2007. aasta määrus (EÜ) nr 834/2007 mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise kohta, V jaotis (ELT L 189, 20.7.2007, lk 1).

1. SELGITUS

NÄITED PUUDUSTEST TOOTESPETSIFIKAATIDE JÄRGIMISE KONTROLLIMISEL

Kahes külastatud liikmesriigis leiti puudusi KPN-toote tooraine päritolu kontrollimisel.

KPN-tootena registreeritud oliiviõli tootespetsifikaadi kontrollimine ei sisaldanud analüüsi selle kohta, kui suur on oliivikasvatajate maatükkide keskmine tõenäoline oliivisaak. Selline analüüs on oluline, et määrata kindlaks, kas pressimisettevõttesse tarnitud oliivide hulk ja töödeldud oliiviõli võivad ka tegelikkuses pärineda asjaomastest geograafilisest piirkonnast.

KPN-tootena registreeritud juustu tootespetsifikaati kontrollinud kontrolliasutuse töös leiti puudusi seoses juustu tootmiseks kasutatud piima päritolu tõendamise. Kontrolliasutus ei võtnud kontrollimisel arvesse ohtu, et juustu tootmiseks kasutatud piim võib pärineda põllumajandusettevõtelt ja lehmadel, mis asuvad väljaspool tootespetsifikaadis määratletud geograafilist piirkonda.

**KEELATUD TEGEVUSE AVASTAMISEKS JA TAKISTAMISEKS
MÕELDUD KONTROLLIDE KOHTA EI OLE KOOSTATUD
SELGET ÕIGUSLIKKU MÄÄRATLUST**

- 23.** Määruse artikkel 13 käsitleb kohustust kaitsta registreeritud nimetusi mitmesuguse keelatud tegevuse eest. Euroopa Parlament nõuab selles kontekstis, et liikmesriikide ametivõimud on ametiseisundi tõttu kohustatud geograafilised tähised ulatusliku kaitse alla võtma²².
- 24.** Kuigi registreeritud nimetuste kaitsmine keelatud tegevuse eest on oluline, puuduvad määruses sätted selle kohta, milliseid kontrollid (kui üldse) liikmesriikidelt sellise kaitse tagamiseks nõutakse. Ainuke komisjoni antud teave kontrollide kohta keelatud tegevuse avastamiseks ja takistamiseks on see, et geograafiliste tähistega toodete kontrollimine toimub vastavalt määrusele (EÜ) nr 882/2004, ja seetõttu peavad liikmesriigid arvestama sellega oma mitmeaastases riiklikus kontrollikavas, mida määruses mainitakse²³. Siiski on endiselt ebaselge, millises ulatuses on liikmesriigid kohustatud tegema regulaarseid kontrollid keelatud tegevuse avastamiseks ja takistamiseks. Puuduvad suunised, kuidas (ja kas üldse) selliseid kontrollid teha.
- 25.** Mitu külastatud liikmesriiki rõhutas, et määruses peaks sisalduma vastastikuse abi menetlus, mis aitaks reageerida kaebustele, mis käsitlevad kaitstud nimetuse kasutamist muus liikmesriigis kui see, kus toode on toodetud. See küsimus seab kahtluse alla määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklite 35 ja 36 asjakohasuse. Nimetatud artiklid käsitlevad kontaktasutusi ja abistamist taotluste korral.

²² Euroopa Parlament: „25. märtsi 2010. aasta resolutsioon põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika kohta: millist strateegiat kasutada?“ (ELT C 4 E, 7.1.2011, lk 25).

²³ Tõlgendav üldmärkus nr 2009-01.

26. Suurem osa liikmesriike ei tee regulaarseid kontrolle keelatud tegevuse avastamiseks ja takistamiseks. Tavaliselt teevad nad kontrolle KPN- ja KGT-toodetega seotud keelatud tegevuse avastamiseks ja takistamiseks ainult selleks, et tegeleda kaebustega, või siis toiduainetega seotud hügieeni ja ohutuse kontrollide teisese osana. Liikmesriikide külastustest ja veebiküsitlustest selgus, et kui selliseid kontrolle ka tehti, ei olnud need mujalt pärit KPN- ja KGT-toodete puhul sama suure katvusega. Mitmes liikmesriigis ei hõlma kontrollid selliseid tooteid ning kontrollitakse vaid oma riigi tooteid.
27. Järgnevas selgituses on toodud näited keelatud tegevusest, mille liikmesriigid avastasid toiduohutusega seotud kontrollide käigus või uurides kahtlaseid juhtumeid ja kaebusi. Tuuakse välja ka oht, et kontrollide puudumise tõttu jäävad keelatud tegevused avastamata.

2. SELGITUS

NÄITED RIIGI AMETIASUTUSTE AVASTATUD KEELATUD TEGEVUSEST

Prantsusmaa ametiasutused leidsid, et lihunik oli müünud restoranidele talleliha ja märkinud arvetele oma tootenimetuse kaitstud geograafilise tähisena, kuigi tarnitud liha puhul ei tohtinud seda nimetust kasutada. Seetõttu viitasid restoranid oma menüüdes alusetult kaitstud nimetusele.

Baieri ametivõimude võetud näidistest spetsiaalset kaitstud päritolunimetusega juustu müüvates poodides selgus, et mitmel juhul kasutati nimetust lubamatult. Suurem osa kõnealustest juustudest ei olnud pärit kindlaksmääratud geograafilisest piirkonnast ning ühel juhul kasutati tootespetsifikaadis ette nähtud kitsepiima asemel lehmapiima.

Lauaoliive turustas töötlus- ja pakendamisettevõtte, mis kasutas ebaseaduslikult kaitstud päritolunimetust. Itaalia ametivõimude kontrollitud dokumentidest selgus, et ettevõtte pakendatud oliivid ei olnud sellest sordist, mis oli nõutav tootespetsifikaadis.

Kreeka ametivõimud kontrollisid supermarketit ja leidsid külmlleti sildil kaitstud päritolunimetusega juustu nime. Sama nimetus oli ka kaalumissildil ja otustšekil. Supermarket ei oleks tohtinud kasutada sildil kaitstud päritolunimetust, sest tootja ei olnud akrediteeritud ning seega ei olnud tema puhul tootespetsifikaatide kontroll ette nähtud.

KOMISJONI JÄRELEVALVE LIIKMESRIIKIDE TEHTAVATE GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAGA SEOTUD KONTROLLIDE ÜLE ON PUUDULIK

- 28.** Asjakohane järelevalve liikmesriikide kontrollisüsteemide üle peaks hõlmama liikmesriikide tehtud kontrollide auditeerimist ja kontrollitegevuse aruandluse regulaarset läbivaatamist.

KOMISJON EI AUDITEERI LIIKMESRIIKIDE TEHTAVATE GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAGA SEOTUD KONTROLLE

- 29.** Määruses puuduvad erisätted komisjoni järelevalve kohta geograafiliste tähiste kavaga seotud kontrollide üle. Järelevalvele viidatakse aga määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklis 45, mille kohaselt peavad komisjoni eksperdid tegema liikmesriikides üldisi ja spetsiifilisi auditeid, et kontrollida liikmesriikide tehtavat ametlikku järelevalvet. Tervishoiu ja tarbijakaitse peadirektoraadi toidu- ja veterinaaramet teeb küll tavaliselt liikmesriikide tehtud ametlike kontrollide auditeid, kuid ei võta ainuisikulist vastutust geograafiliste tähiste kavaga seotud auditite eest. Amet on arvamusel, et õigusaktis nimetatakse komisjoni eksperte ning seega ei viidata millegagi sellele, et ühenduse kontrollide tegemine on ainult toidu- ja veterinaarameti ülesanne, ega ka sellele, et amet on ainuisikuliselt vastutav selle valdkonna auditite eest.
- 30.** Kontrollikoda märgib, et siiani ei ole auditeid läbi viidud. Toidu- ja Veterinaaramet selgitas, et auditeid ei ole tehtud piiratud ressursside tõttu ja kuna prioriteediks on toiduohutusega ning loomade ja taimede tervishoiu ja heaoluga seotud riskid. Seega ei tee komisjon põhjalikku järelevalvet geograafiliste tähiste kava rakendamise üle liikmesriikides.

LIIKMESRIIKIDE ARUANDLUS GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA KONTROLLIDE KOHTA EI OLE TÄIELIK

- 31.** Liikmesriikide aruandlus geograafiliste tähiste kavaga seotud kontrollide kohta on osa määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklites 41 ja 44 nõutavast aruandlusest. Artiklites nõutakse mitmeaastast riiklikku kontrollikava ning iga-aastaseid aruandeid kava rakendamise kohta. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat viis 2009. aastal esmakordselt läbi mitmeaastaste riiklike kontrollikavade ja iga-aastaste aruannete analüüsi. Analüüs hõlmas nelja liikmesriiki ning käsitles KPN- või KGT-tootena registreeritud tootenimede kaitsmise ja kontrollimise kohta käiva teabe olemasolu ja ulatust. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi analüüsist selgus, et selliste kontrollide kohta on teavet ilmselgelt vähe: see kas puudub üldse või on ebatäielik.
- 32.** Seega on komisjonil kasutada väga vähe teavet liikmesriikide kontrollisüsteemide kohta. Olemasoleva teabe alusel ei ole komisjonil võimalik saada selget ülevaadet sellest, millised ametiasutused igas liikmesriigis kontrolle teevad ning millised on nende kontrollide tulemused.

²⁴ Belgia, Taani, Saksamaa, Eesti, Iirimaa, Läti, Leedu, Malta, Madalmaad, Austria, Slovakkia, Soome, Rootsi.

TOOTJAIK ON VÕIMALIK KAVAGA LIITUMA MEELITADA, KUID TAKISTUSEKS ON PIKAD MENETLUSED NING TEADLIKKUSE PUUDUMINE

POTENTSIAAL TOOTJATE GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAGA LIITUMA MEELITAMISEKS ON OLEMAS

- 33.** Geograafiliste tähiste kava edukus sõltub selle võimest tootjaid ligi meelitada. Veebiküsitluse vastustest selgub, et pooled küsitletud liikmesriikide ametiasutustest hindavad kava levikut oma riigis madalaks või väga madalaks, kui võtta arvesse seda, kui palju riigis on olemas potentsiaalseid registreeritavaid tooteid²⁴. Peamised madala või väga madala leviku põhjused on järgmised:
- a) „Ettevõtjad peavad taotlusmenetlust liiga aeganõudvaks“;
 - b) „Liikmesriigis puudub geograafiliste tähiste kava kasutamise tava“;

- c) „Tarbijad ei ole geograafiliste tähiste kava olemasolust teadlikud“;
- d) „Ettevõtjad ei ole geograafiliste tähiste kava olemasolust teadlikud“.

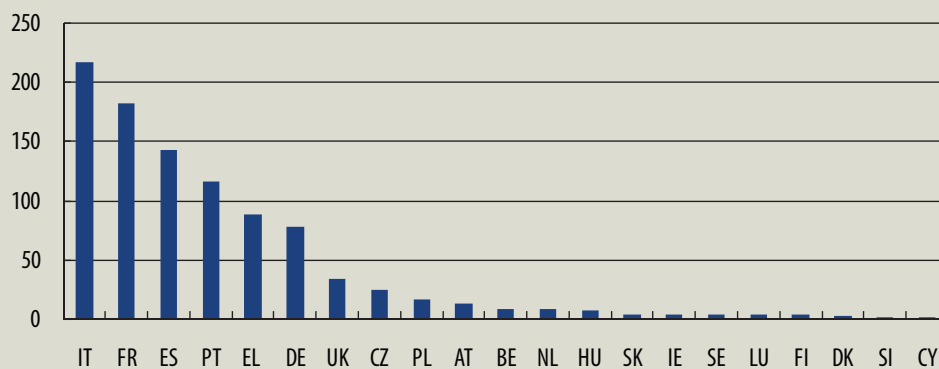
²⁵ Bulgaaria, Eesti, Läti, Leedu, Malta ja Rumeenia.

34. *Diagrammil 2* esitatud registreeritud tootenimetuste levik liikmesriikides 2010. aasta lõpu seisuga kinnitab osade liikmesriikide hinnangut, et levik nende riikides on madal / väga madal.

35. Diagrammil on näidatud registreeritud tootenimetuste koonustumist teatud liikmesriikidesse: 77% registreeritud tootenimetustest on pärit kõigest viiest liikmesriigist, samas kui 14 liikmesriigis oli 2010. aasta lõpu seisuga registreeritud vähem kui viis tootenimetust, sealhulgas kuues liikmesriigis ei registreeritud ühtegi tootenimetust²⁵. Selline ebaühtlane ja-gunemine annab tunnistust sellest, et geograafiliste tähiste kava atraktiivsus on liikmesriikide tootjate jaoks väga erinev. Olukorda võib tõenäoliselt selgitada asjaoluga, et osas liikmesriikidest – Prantsusmaal, Itaalias ja Hispaanias – olid enne ELi kava kasutuselevõttu olemas sarnased riiklikud kavad ning seega on nende riikide tootjatel rohkem kogemusi ja teadmisi ning suurem huvi kava vastu.

DIAGRAMM 2

KPN- JA KGT-TOODETENA REGISTREERITUD TOOTENIMETUSED LIIKMESRIIGITI¹

¹ Kaks kolmandat riiki (Colombia ja Hiina) olid kumbki 2010. aasta lõpu seisuga registreerinud ühe toote.

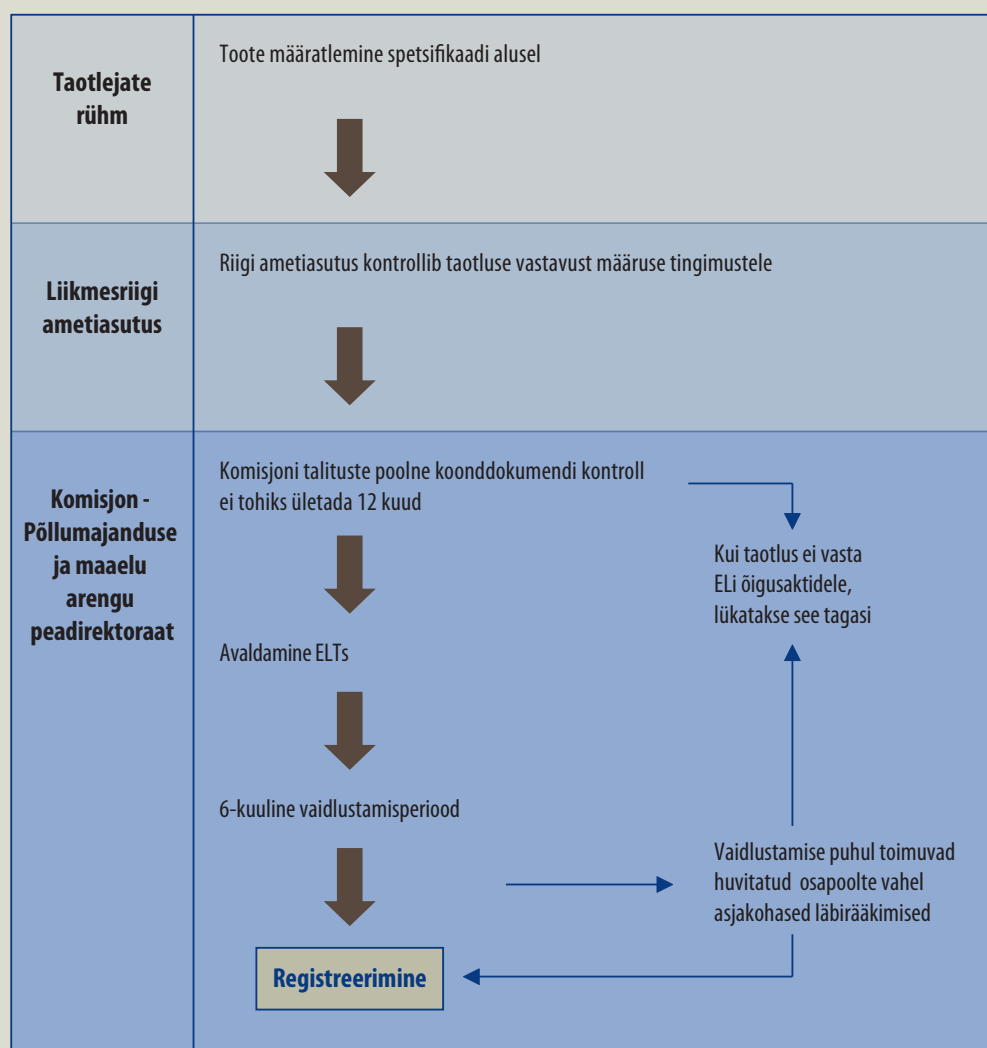
Allikas: Euroopa Komisjon, põllumajanduse peadirektoraat.

PIKK REGISTREERIMISMENETLUS VÄHENDAB VÕIMALIKE TAOTLEJATE HUVI

36. Üks peamisi madala / väga madala geograafiliste tähiste kava leviku põhjuseid on see, et ettevõtjad peavad taotlusmenetlusi liiga aeganõudvateks. Seetõttu kontrollis kontrollikoda menetlust ja selleks kuluvat aega. **Diagrammil 3** on esitatud menetluse eri etapid.

DIAGRAMM 3

REGISTREERIMISMENETLUS

Allikas: Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektooraat.

- 37.** Kontrollikoda leidis, et kontroll nii riiklikul kui komisjoni tasandil võttis kaua aega, komisjoni puhul keskmiselt neli aastat²⁶. Kontrollikoda leidis, et menetlused on aeganõudvad peamiselt seetõttu, et riiklik kontroll on väga põhjalik, taotlejate rühmade esitatud taotlused on ebatäielikud ja riigi ametiasutused vajasisid aega komisjoni soovitud lisateabe esitamiseks koonddokumendi kohta. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat püüdis lahendada viimati nimetatud küsimust, avaldades 2010. aastal kaks juhust: üks käsitles riiklike audii- torite kontrollitavaid peamisi elemente ning teine sisaldas ju- hiseid taotlejatele koonddokumendi täitmiseks. Juhiste mõju kontrollimise aja pikkusele saab aga hinnata alles edaspidi.

OLEMASOLEVAD MEETMED MÕJUTAVAD KAVA ATRAKTIIVSUST VAID KAUSSELT

- 38.** Peamine viis geograafiliste tähiste kavas osalejatele rahalise toetuse eraldamiseks on Maaelu Arengu Euroopa Põlluma- jandusfondi (EAFRD) meede nr 132: põllumajandustootjate osalemine toidukvaliteedikavades. Meede käsitleb põlluma- jandusettevõtjatele ELi või riiklikes toidukvaliteedikavades osalemisest tekkinud kulusid²⁷. Toetust on võimalik saada inimtarbimiseks mõeldud toodetele ning maksimummäär on 3000 eurot ettevõtja kohta (maksimaalselt viieks aastaks). Meedet kasutab aga vaid 16 liikmesriiki. Lisaks see ei tegele ettevõtjate puuduliku teadlikkusega geograafiliste tähiste ka- vast, mis on riiklike ametiasutuste arvates samuti üheks kava madala / väga madala leviku põhjuseks (vt punkti 33)²⁸. Viimati nimetatud küsimust käsitletakse eriaruande järgmises osas, mis keskendub tarbijate teadlikkusele geograafiliste tähiste kavast.

²⁶ Keskmiselt kulus taotluse saamisest tootenimetuse registreerimiseni 47 kuud 2008. aastal registreeritud nimetuste puhul ja 46 kuud 2009. aastal registreeritute puhul. Muudatustaotlused jäeti arvutustest välja.

²⁷ Nõukogu 20. septembri 2005. aasta määrus (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi toetuse kohta maaelu arendamiseks, artikli 20 punkti c alapunkt ii (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1).

²⁸ 2010. aasta lõpu seisuga lisati meede nr 132 perioodi 2007–2013 maaelu arengukavadesse 16 liikmesriigis ja sellele eraldati kokku 294 miljonit eurot. Deklareeritud kogukulud (põllumajandustootjate-poolne rahakasutus) kõikide abikõlblike kvaliteedikavade kohta 2010. aasta lõpu seisuga olid 18,6 miljonit eurot.

TARBIJATE TEADLIKKUS GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAST ON MADAL NING KASUTATAVAD MEETMED SEDA TÕENÄOLISELT EI TÕSTA

GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA ON TARBIJATE SEAS VÄHETUNTUD

39. Hiljutises komisjoni tellimisel läbiviidud uuringus käsitleti tarbijate teadlikkust geograafiliste tähiste kavast²⁹. Uuring sisaldas muu hulgas teadlikkust KPN- ja KGT-sümbolitest käsitleva küsitluse analüüsi. Osalevatele tarbijatele näidati lehekülge, millel olid kaks geograafiliste tähiste kava sümbolit ja kolm muud rahvusvahelist toiduainete sümbolit³⁰. Vastuseid saadi 16 718 ning neist tuli ilmsiks, et KPN- ja KGT-sümbolite tunnus on madal. Ära tundis ühe kahest sümbolist vaid 8% vastanetest. Keskmiselt oli ELi (võõrväärtus Kreeka välja arvatud) äratundmismäär ainult 5,6%³¹. Võrdluseks tuleb mainida, et samas uuringus leiti, et mahetoote logo äratundmismäär on 16 % ja õiglase kaubanduse logol 22%. Üksikasjad on esitatud **diagrammil 4**.

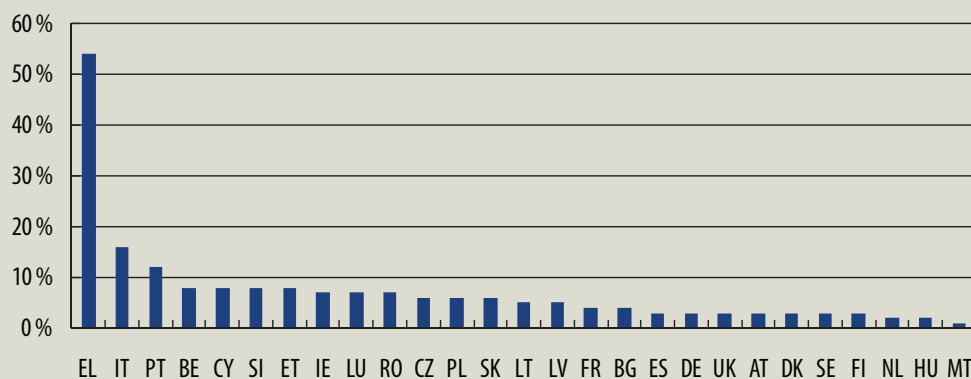
²⁹ London Economics: „Evaluation of the CAP policy on the protected designations of origin (PDO) and protected geographical indications (PGI)” (2008).

³⁰ Küsitlus hõlmas esinduslikku valimit igast liikmesriigist ning oli suunatud intervjuueeritava majapidamise peamisele sisseostude tegijale.

³¹ London Economics selgitas Kreeka kõrget äratundmise määra sellega, et tootenime „Feta” KPN-kavasse registreerimist ja sellega seotud Euroopa Kohtu kohtuasju (liidetud kohtuasjad C-465/02 ja C-466/02 registreerimise tühistamise kohta) kajastati laialdaselt Kreeka ajakirjanduses.

DIAGRAMM 4

KPN JA KGT LOGO TUNTUS LIIKMESRIIGITI¹

¹ Ühendkuningriigis tehtud uuringusse ei kaasatud Põhja-lirimaad.

Allikas: London Economics.

40. Uuringust ilmnes ka, et kava tähendus ei ole tarbijate jaoks teada. Logod ära tundnutest suutsid vaid pooled selgitada, et logo tähistab seda, et tähistatud toode on toodetud teatud geograafilises piirkonnas.

KASUTATAVAD MEETMED EI TÕSTA TÕENÄOLISELT TEADLIKKUST GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAST

41. Geograafiliste tähiste kava alast teadlikkust püütakse tõsta mitmel moel, näiteks rahalise toetuse eraldamisega selle küsimusega tegelevatele meetmetele või komisjoni enda algatuste abil.
42. Kontrollikoda uuris, kas järgmised rahalised meetmed aitavad tõenäoliselt kaasa geograafiliste tähiste kava tuntuse suurendamisele³²:
- a) Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) meede nr 133: teavitus- ja müügiedendustegevus;
 - b) meetmed, mis on sätestatud nõukogu 17. detsembri 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 3/2008 põllumajandussaaduste ja toodete teavitamis- ja müügiedendusmeetmete kohta siseturul ja kolmandates riikides³³.

MEEDET NR 133 KASUTAVAD TOOTJATE RÜHMAD PIIRATUD ULATUSES

43. EAFRDi meede nr 133 annab rahalist toetust tootjate rühmadele, et teavitada tarbijaid ning reklaamida ELi või riikliku toidukvaliteedikava alla kuuluvaid tooteid. Meetme nr 133 kohaselt abikõlblikud tegevused peavad olema kavandatud selleks, et innustada tarbijaid ostma neid põllumajandustooteid ja toiduaineid, mis kuuluvad toidukvaliteedikava alla. Tegevused peavad tõmbama tähelepanu asjaomase toote eriomadustele või eelistele, seega peavad õiguslikud sätted keskenduma enam tootele endale kui geograafiliste tähiste kavale. Selle meetme kaudu antakse toetust kuni 70% abikõlblike kulude ulatuses ning toetus on mõeldud vaid siseturule suunatud tegevusele.

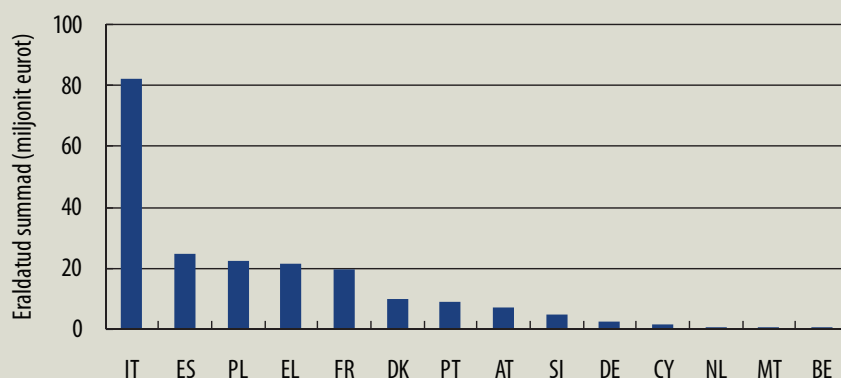
³² Nõukogu 17. aprilli 2000. aasta määruses (EÜ) nr 814/2000 ühise põllumajanduspoliitikaga seotud teavitamismeetmete kohta (EÜT L 100, 20.4.2000, lk 7) esitatud teavitusmeetmeid on vähese mõjuga, kuna geograafiliste tähiste kavaga on seotud vähe kulutusi.

³³ ELT L 3, 5.1.2008, lk 1

44. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat ei suutnud esitada teavet, mis oleks võimaldanud teha selgeid järeldusi meetme nr 133 edu kohta seoses geograafiliste tähiste kavaga, eriti selle kohta, kas meede tõstis tarbijate teadlikkust kavast. Mitme seda teemat mõjutava välise teguri tõttu ei pruugi sellise analüüsi läbiviimine teostatav olla. Siiski näitab meetme populaarsus liikmesriikides ja olemasolevate vahendite ärakasutamise määr seda, et meede on tootjarühmadele atraktiivne ning seega tarbijate teadlikkuse tõstmiseks asjakohane.
45. 2010. aasta lõpu seisuga lisati meede nr 133 14 liikmesriigi perioodi 2007–2013 maaelu arengukavasse ja sellele eraldati kokku 206 miljonit eurot. Summa hõlmab mitmeid toidukvaliteedikavasid, sh geograafiliste tähiste kava, mahepõllumajanduse ja riiklikud toidukvaliteedikavad, ning moodustab 0,6% liikmesriikide rahastamiskavade 1. telje kogusummast (32 362 miljonit eurot). **Diagrammil 5** on esitatud üksikasjalikud andmed liikmesriikide kaupa.
46. 13 liikmesriigil (erandiks on Ühendkuningriik), mis ei lisanud meetet nr 133 oma maaelu arengukavasse, ei olnud üldse või oli väga vähe KPN- või KPG-tootena registreeritud tootenimetus (vt **diagrammi 2**). Ilmne põhjus selleks on asjaolu, et nendes liikmesriikides ei ole üldse või on ainult üksikud KPN- ja KGT-toodetega tegelevad tootjarühmad, kes võivad taotleada kaasrahastamist meetme nr 133 alusel.

DIAGRAMM 5

MEETME NR 133 KULUKOHUSTUSED

Allikas: Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat.

- 47.** Deklareeritud kogukulud (tootjarühmadepoolne rahakasutus) kõikidele abikõlblikele kvaliteedikavadele 2010. aasta lõpu seisuga on 16,2 miljonit eurot ja moodustavad 7,8% liikmesriikide rahastamiskavade kogusummast programmitöö perioodiks 2007–2013. Eelmise programmitöö perioodi geograafiliste tähiste kava kulusid käsitlevast veebiküsitlusest saadud teabe alusel järeltab kontrollikoda, et käesoleval programmitöö perioodil ELi geograafiliste tähiste kavale kulutatav kogusumma on umbes kaks miljonit eurot (keskmiselt 0,3 miljonit eurot aasta kohta).

MÜÜGIEDENDUSPROGRAMMIDEL OLI TEADLIKKUSELE GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVAST VAID VÄHENE MÖJU

- 48.** Määrusel (EÜ) nr 3/2008 põhinevaid müügiedendusprogramme algatavad tavaliselt kutse- või kutsealadevahelised organisatsioonid, et koostada tootjatele ja töötlejatele suunatud teavituskampaaniad, ning põllumajanduse ja maaelu arengupeadirektoraat peab need heaks kiitma. Geograafiliste tähiste kava puhul peaksid programmid keskenduma kava omadustele ning teave peaks olema suunatud sihtrühmadele, sh tarbijatele ja tootjatele.
- 49.** Sellega seoses ilmneb sama piirang nagu meetme nr 133 puhul: ei ole saadaval andmeid, mille alusel oleks võimalik teha selgeid järeldusi geograafiliste tähiste kavaga seotud müügiedendusprogrammide ja eelkõige sellest, kas nende abil suudeti tõsta teadlikkust geograafiliste tähiste kavast (vt punkti 44). See, et kaubandusettevõtted kasutasid määruses (EÜ) nr 3/2008 kirjeldatud müügiedendusmeetet, näitab, et meede on asjakohane geograafiliste tähiste kava reklaamimiseks ning sellealase teadlikkuse suurendamiseks.

50. Ajavahemikul 2005–2009 kiitis põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat heaks 25 programmi, mis olid seotud KPN-või KGT-toodetega, deklareerides 2010. aasta septembri lõpu seisuga järgnevad kulukohustused ja kogukulu:

TABEL 2. MÜÜGIEDENDUSPROGRAMMIDE KULUKOHUSTUSED JA KOGUKULU

Liikmesriik	Programmide arv	Eraldatud summad (miljonit eurot)	Deklareeritud kulud (miljonit eurot)
Itaalia	12	11,7	7,8
Kreeka	5	6,2	3,3
Prantsusmaa	2	4,8	4,2
Hispaania	2	3,6	2,8
Itaalia-Portugal	1	1,8	1,3
Poola	1	0,8	0,7
Portugal	1	0,5	0,0
Saksamaa	1	0,4	0,4
KOKKU	25	29,7	20,6

Allikas: Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat.

51. **Tabelis 2** on näidatud, et programme kasutati kontrollitud perioodil suhteliselt vähe (25 programmi, keskmiselt viis aasta kohta) ning kulud kokku olid ligikaudu 21 miljonit eurot 2010. aasta septembri seisuga (keskmiselt umbes 4 miljoni euro väärtuses ELi kaasrahastamist aastas)³⁴.
52. Üks põhjus, mis nii vähe programme käivitati, on see, et madala hinnaga toodete müügiedendusprogrammid ei täida tavaliselt kulude ja tulude piisava suhte nõuet, millele viitab artikkel 8 komisjoni 5. juuni 2008. aasta määruses (EÜ) nr 501/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 3/2008 üksikasjalikud rakenduseeskirjad³⁵. Seega on heaks kiidetud peamiselt need müügiedendusprogrammid, mille on esitanud kalleid tooteid esindavad organisatsioonid.

³⁴ Samal perioodil lükati tagasi veel 27 KPN- ja KGT-toodetega seotud programmi.

³⁵ ELT L 147, 6.6.2008, lk 3.

53. ELi siseturuga seotud 12 programmi olid suunatud vähestele liikmesriikidele, eelkõige Saksamaale, Prantsusmaale ja Itaaliale. Ilmne põhjus on see, et kaubandusorganisatsioonide kampaaniad on suunatud kõige suurematele turgudele. Seetõttu tegeldakse teadlikkuse tõstmisega ainult mõnes liikmesriigis.

54. Kontrollikoda täheldas, et taotluste puhul, mis on pärit kõige suurema KPN- ja KGT-toodete heakskiidetud müügiedendusprogrammide arvuga liikmesriikidest, on tugev rõhk kolmandates riikides tehtaval müügiedendusel³⁶. Vastuseks küsimusele sellise meetme edu kohta esitas põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat mitu hindamisuuringut, mis olid seotud müügiededuga kolmandates riikides³⁷. Uuringud näitavad madalat teadlikkuse taset peaaegu kõikides kontrollitud riikides. Mõned uuringud toovad ka välja ELi kampaaniate väga piiratud mõju kolmandates riikides (vt **3. selgitust**).

KOMISJON VÕTAB VÄHE OMAALGATUSLIKKE MEETMEID KONKREETSelt GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA REKLAAMIMISEKS

55. Komisjon võtab sageli meetmeid avalikkuse teavitamiseks ÜPP kohta, näiteks osaledes messidel või korraldades seminare. Geograafiliste tähiste kava on osa nendest algatustest, kuid sellele ei ole eraldi rõhku pandud ega ole ka viimase paari aasta jooksul korraldatud reklaami- ja teavituskampaaniaid konkreetselt selle kava tutvustamiseks³⁸. Kui veebiküsitluses paluti lisakommentaare geograafiliste tähiste kava kohta, rõhutas viis liikmesriiki vajadust kava parema reklaamimise järele.

³⁶ Seitse kaheteistkümnest Itaalia programmist, neli viiest Kreeka programmist.

³⁷ Euréval viis läbi mitu müügiedendusmeetmete hindamisuuringut kolmandates riikides, nagu Šveits ja Norra, Hiina, India ja Kagu-Aasia, Venemaa, Jaapan ning USA ja Kanada.

³⁸ Varem oli vaid üks teavitaja ja müügiedendusprogramm, mille algatas ja rahastas tervikuna põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat. European Authentic Tastes („EAT”, Euroopa ehedad maitsed) oli kolmeaastane programm (2004–2007), mille eelarve oli 6 miljonit eurot. Selle eesmärgiks oli teavitada Põhja-Ameerika ja Aasia elanikke ELi kvaliteedikavadest (sh geograafiliste tähiste kavast).

„... Euroopa müügiedenduskampaaniatel ei olnud peaaegu mingisugust mõju teadlikkusele Euroopa päritolunimedest ja logodest... Isegi asjatundjad ei tunne uuringu käigus tehtud intervjuudel sageli logosid ära... Suurem osa programme ei ole suutnud Šveitsis ja Norras ...luua teadlikkust Euroopa päritolunimedest ja nendega seotud logodest.” (Šveits ja Norra);

„Kampaaniad ei tekita piisavat kriitilist massi, et neil oleks pikaajaline mõju” (USA ja Kanada).

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

- 56.** Geograafiliste tähiste kava eesmärk on kaitsta registreeritud tootenimetusi. Lisaks on selle eesmärk anda oma panus ELi põllumajanduse konkurentsivõime suurendamisse, et KPN- ja KGT-toodete majanduslik potentsiaal saaks tuua kasu maa- piirkondade majandusele. Geograafiliste tähiste kava mõju tegelik suurus sõltub peamiselt kavandatud raamistikust, selle komisjonipoolsest juhtimisest ning liikmesriikidepoolsest rakendamisest.
- 57.** Kontrollikoja üldine järeldus on, et mitu geograafiliste tähiste kava kontrollisüsteemiga seotud küsimust vajab selgitamist ning puudub selge strateegia nii tootjate kui tarbijate teadlikkuse suurendamise osas. Allpool on esitatud üksikasjalikumad järeldused ja soovitused, milles võetakse arvesse komisjoni esitatud uue määruse ettepanekut põllumajandustoodete kvaliteedikavade kohta („kavandatav määrus”).
- 58.** Kehtivates õigusnormides ei ole pandud paika miinimumnõudeid pädevatele ametiasutustele ja kontrolliasutustele seoses tootespetsifikaatide kontrollimisega. Määruse ettepaneku preambulis märgib komisjon, et liikmesriikide abistamiseks määruse paremaks kohaldamiseks on lisatud viited määruse (EÜ) nr 882/2004 kõige asjakohasematele artiklitele. Viited aga ei anna selget ülevaadet sellest, kuidas tuleks üles ehitada 11. artikli kontrollide süsteem. Lisaks keskendub määrus (EÜ) 882/2004 sööda- ja toiduohutuse ning loomatervishoiu ja loomade heaoluga seotud kontrolliaspektidele, mis ei ole eriti seotud 11. artikli kontrollidega.

1. SOOVITUS

Geograafiliste tähiste kava õigusnormid peaksid sisaldama miinimumnõudeid 11. artikli kontrollide jaoks. Normides tuleks käsitleda selliseid küsimusi nagu kontrollide minimaalne katvus, nende sagedus, valikumeetod ning tootmise ja levitamise eri etappidega seotud kontrollitavad osapooled. Sellega seoses tuleks kaaluda töörühmade loomise võimalust, et lihtsustada parimate tavade vahetamist.

- 59.** Määrus ei käsitle seda, millised peaksid olema keelatud tegevuse takistamiseks ja avastamiseks tehtavate liikmesriikide-poolsete kontrollide omadused ja olemus. Selle tulemusena ei vii suurem osa riigi ametiasutusi läbi regulaarseid kontrole keelatud tegevuse avastamiseks ja takistamiseks. Määruse ettepanekus sätestab komisjon, et liikmesriigid peavad võtma asjakohaseid haldus- ja õiguslikke meetmeid keelatud tegevuse ohjamiseks ning sellekohased kontrollid peavad olema osa liikmesriikide kvaliteedikavade ametlikest kontrollidest. Üksikasju nende kontrollide puhul kasutatavate kontrollisüsteemide kohta ära ei tooda, viidatakse vaid jälle määrusele (EÜ) nr 882/2004, mis on aga seotud samasuguste piirangutega nagu need, mida on kirjeldatud 11. artikli kontrollide puhul.

2. SOOVITUS

Geograafiliste tähiste kava õigusnormides tuleks sätestada selged eeskirjad kontrollisüsteemi kohta, mis näeb ette regulaarseid kontrole keelatud tegevuse avastamiseks ja takistamiseks. Kontrollide peaks täiendama vastastikuse abistamise süsteemi, mis vastab geograafiliste tähiste kavaga tegelevate riiklike ametiasutuste erinõuetele.

- 60.** Komisjon ei tee järelevalvet geograafiliste tähiste kava rakendamise üle liikmesriikides. Siiani ei ole geograafiliste tähiste kava auditeeritud ning süstemaatiline dokumentide hindamine, mida alustati alles hiljuti, näitas, et liikmesriikide aruandlus ei ole täielik. Viimati nimetatud probleemi käsitletakse ka määruse ettepanekus, milles nähakse ette, et liikmesriik lisab vastavalt määrusele (EÜ) nr 882/2004 mitmeaastasesse riiklikusse kontrollikavva ja aastaaruandesse eraldi osa põllumajanduse kvaliteedikavadega seotud kontrollide kohta. See säte on küll positiivne samm, kuid veel ei ole teada, kas see võimaldab komisjonil saada täielikku teavet liikmesriikide kontrollisüsteemide ja tehtud kontrollide kohta.

3. SOOVITUS

Komisjon peaks lisama oma liikmesriikides tehtavate regulaarsete auditite kavale ka liikmesriikide läbi viidud geograafiliste tähiste kava kontrollide auditid.

- 61.** Geograafiliste tähiste kava edukus sõltub muuhulgas sellest, kas tootjad seda kasutavad. Kaval on potentsiaali meelitada liituma veelgi tootjaid, eelkõige liikmesriikides, kus kava populaarsus on olnud madal. Olemasolevad meetmed ei ole aga piisavad, et tootjaid osalema julgustada. Lisaks takistavad tootjaid kavaga liitumast endiselt palju aega nõudvad menetlused. Komisjon avaldas seetõttu 2010. aastal kaks taotlemisprotseduuri käsitlevat juhist ning vähendas määruse ettepanekus taotluste kontrollimise soovituslikku tähtaega 12 kuult kuuele.
- 62.** Tarbijate teadlikkus geograafiliste tähiste kavast ja selle sümbolitest on väga madal. Olemasolevad kava reklaamimise ja sellest teavitamise vahendid seda tõenäoliselt ei tõsta. Neid kasutatakse piiratud ulatuses ning need ei põhine selgel strateegial teadlikkuse tõstmiseks geograafiliste tähiste kava kohta. On mitmeid meetmeid, kuid nende edu on piiratud.

4. SOOVITUS

Kontrollikoda soovib komisjonil töötada välja ühtlustatud strateegia, mis aitaks tõsta teadlikkust geograafiliste tähiste kavast. Tuleks leida tõhusamaid viise geograafiliste tähiste kava reklaamimiseks, näiteks viia läbi omaalgatuslik kampaania.

I auditikoda, mida juhib kontrollikoja liige Olavi ALA-NISSILÄ, võttis käesoleva aruande vastu 20. juuli 2011. aasta koosolekul Luxembourgis.

Kontrollikoja nimel

president

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

KOMISJONI VASTUSED

KOKKUVÕTE

II.

Kava on eeskätt intellektuaalomandi õiguse registreerimise süsteem, mis on avatud kõigile taotlejatele, kes vastavad kriteeriumidele. Registreerimine sõltub ainult sellest, kas on täidetud nõukogu määruses (EÜ) nr 510/2006¹ sätestatud õiguslikud kriteeriumid. Tootjad on näidanud üles ilmselget huvi kava vastu, nagu näitas registreeritud tootenimetuste suur arv (ligikaudu 1000). Nende turuväärtus oli 2008. aastal 14,5 miljardit eurot.

III.

Seadusandja on otsustanud kohaldada sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevat määrust (EÜ) nr 882/2004² üldiste toidualaste õigusnormide raames ka selleks, et kontrollida toodete vastavust iga konkreetse kaitstud päritolunimetuse (KPN) või kaitstud geograafilise tähise (KGT) jaoks kehtestatud tootespetsifikaadile. Määruses (EÜ) nr 882/2004 on sätestatud üldiste eeskirjade ühtlustatud raamistik kõikide toidu ja sööda suhtes läbiviidavate kontrollide jaoks ning selle kohaselt on iga liikmesriik kohustatud neid kontrolle riskihindamise alusel läbi viima. Seadusandja otsus kohaldada KPN- ja KGT-toodete suhtes olemasolevat kontrollisüsteemi – mitte luua eraldi süsteemi – on nii õiguspärane kui ka õigustatud parema õigusloome põhimõtte seisukohast. Peale selle tuleks märkida, et enamiku muude intellektuaalomandi õiguste kaitsmise süsteemide puhul on jõustamine (ja kulud) jäetud huvitatud isikute ülesandeks, samas kui sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametliku kontrollimise süsteem põhineb haldusalasel jõustamisel, mis võimaldab *ex officio* kaitset.

¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 510/2006, 20. märts 2006, põllumajandustoodete ja toidu geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste kaitse kohta.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 882/2004, 29. aprill 2004, ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks.

KOMISJONI VASTUSED

IV.

Sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevaid auditeid, sealhulgas geograafiliste tähistekava käsitlevaid auditeid kavandab ja viib läbi Euroopa Komisjoni tervise- ja tarbijaküsimuste peadirektoraadi toidu- ja veterinaarameti täielikus koostöös põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadiga.

V.

Komisjon on loonud erinevaid sidusaid algatusi, mille eesmärk on suurendada teadlikkust geograafiliste tähistekava kohta:

- kvaliteeti käsitlevat veebisaiti³ külastab ühes kuus üle 10 000 külastaja rohkem kui 50 000 korral;
- liikmesriigid kasutavad võimalust lisada oma maaelu arengu programmidesse müügiedendusmeetmeid (132 ja 133). Liikmesriik võib ise otsustada seda teha, tuginedes oma analüüsile ja strateegiale;
- konverentsid sidusrühmadega, mille tulemusena määratletakse muu hulgas kõige asjakohasemad meetmed teadlikkuse tõstmiseks kavast;
- konkreetsed müügiedendusprogrammid vastavalt määrusele (EÜ) nr 3/2008;⁴

³ <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/>

⁴ Nõukogu määrus (EÜ) nr 3/2008, 17. detsember 2007, põllumajandussaaduste ja toodete teavitamis- ja müügiedendusmeetmete kohta siseturul ja kolmandates riikides.

- määruse (EÜ) nr 814/2000⁵ kohased teavitamismeetmed, mille puhul on üks prioriteet põllumajandustoodete kvaliteedist teavitamine. Nende meetmete hulka kuuluvad ka osalemine põllumajandusnäitustel, konverentsidel, seminaridel ja ümarlaudadel.

Komisjonil on lisaks kavas muuta oma müügiedenduspoliitikat ning alustada laiapõhjalisi konsultatsioone põllumajandustoodete käsitlevate müügiedendusmeetmete tuleviku üle, kusjuures erilist tähelepanu pööratakse selle raames KPN- ja KGT-toodetele.

Kontrollikoja osutatud uurimus viidi läbi ajal, kui logo ning tähistekava „kaitstud päritolunimetus“ ja „kaitstud geograafiline tähis“ kasutamine ei olnud kohustuslik; see sai kohustuslikuks alates 1. maist 2009.

VI. Esimene taane

Praegune regulatiivne süsteem põhineb sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitleval määrusel (EÜ) nr 882/2004 ning sellega nähakse ette geograafiliste tähistekontrollinõuete puhul vajalik üksikasjalikkuse tase. Sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevas määruses jäetakse nende kontrollide läbi viimise konkreetne kord subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt liikmesriikide otsustada. Võttes arvesse tekkida võivate konkreetsete olukordade äärmuslikku erinevust, ei peeta edasist ühtlustamist asjakohaseks. See ei piira mis tahes selgitamist või täpsustamist, mida võidakse üldise õigusraamistikuga raames täiendavalt kaaluda.

⁵ Nõukogu määrus (EÜ) nr 814/2000, 17. aprill 2000, ühise põllumajanduspoliitikaga seotud teavitamismeetmete kohta.

KOMISJONI VASTUSED

VI. Teine taane

Sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevates eeskirjades sätestatakse selliseid kontrolle käsitlevad selged põhimõtted, mille peaksid läbi viima liikmesriigid.

Vastastikust abi käsitlevaid sätteid kohaldatakse vastavalt määruse (EÜ) nr 882/2004 IV jaotise (sööda- ja toidualane haldusabi ja -koostöö) artiklitele 34–40.

VI. Kolmas taane

Alates 2011. aastast leppisid põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektooraat ning tervise- ja tarbijaküsimuste peadirektooraat kokku, et viimane lisab KPNi ja KGTga seonduvad küsimused oma iga-aastastesse auditikavadesse, tehes täielikku koostööd põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektooraadiga ning järgides sama ranget prioriteetide seadmise menetlust, mida kohaldatakse muude tema pädevusvaldkondade suhtes.

VI. Neljas taane

Lisaks V punktis kirjeldatud sidusale meetmepaketile kaalub komisjon osana põllumajandustoodete müügiedenduse ja nendest toodetest teavitamise korra reformi käsitlevast käimasolevast arutelust asjakohaseid viise kvaliteedikavade edendamise täiendavaks parandamiseks. Seda küsimust käsitletakse muu hulgas 14. juulil 2011 avaldatud rohelises raamatus⁶.

⁶ Roheline raamat põllumajandustoodete edendamise ja neist teavitamise kohta (KOM(2011) 436 I(õplik), 14. juuli 2011).

SISSEJUHATUS

10.

Kava peamine eesmärk on registreerida nimetused ning luua seeläbi intellektuaalomandi õigused ja neid kaitsta.

Vt samuti vastust punktile II.

TÄHELEPANEKUD

17.

Esmatasandi mehhanism, mille abil tagada registreeritud nimetuste kaitse, toimib registreerimisprotsessi usaldusväärsuse ning igale nimetusele antava õigusliku kaitse kaudu.

18.

Toidualaste õigusnormide täitmise kontrollid viiakse läbi üldiste reeglite ühtlustatud raamistikus, mis on sätestatud sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevas määruses (EÜ) nr 882/2004. Need kontrollid hõlmavad riskipõhise kontrolli analüüsi, pädevate asutuste struktuuri, kontrollide kavandamist, laadi ning neid käsitlevat aruandlust jne.

Määruse (EÜ) nr 510/2006 artikli 10 lõikes 1 sätestatakse, et liikmesriigid määravad kontrollide eest vastutavad pädevad ametiasutused kooskõlas määrusega (EÜ) nr 882/2004. Nende kontrollide läbiviimise konkreetne kord tuleks subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt jätta liikmesriikide otsustada. See ei piira mis tahes selgitamist või täpsustamist, mida võidakse üldise õigusraamistiku raames täiendavalt kaaluda.

KOMISJONI VASTUSED

19.

Kooskõlas parema õigusloome põhimõttega hõlmab määrus (EÜ) nr 882/2004 kõiki tarbijakaitse valdkonda kuuluvaid küsimusi, sealhulgas toidu märgistamist ja tarbijate teavitamist käsitlevaid küsimusi. Sellepärast on hõlmatud tootespetsifikaate käsitlevad kontrollid.

Viitamine määrusele (EÜ) nr 882/2004 tähendab viitamist kõigile seotud õigusaktidele ning eelkõige kahele komisjoni otsusele – 2006/677/EÜ⁷ ja 2007/363/EÜ⁸ –, milles esitatakse üksikasjalikumad teavet ametlike kontrollide raamistiku kohta.

20.

Toidualaste õigusnormide täitmise kontrollimise üldine struktuur ja põhimõtted on nõuetekohaselt ühtlustatud. Sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitleva määruse (EÜ) nr 882/2004 kohaselt peavad liikmesriigid tegema ametlikke kontrole korrapäraselt, riskidest lähtuvalt ja asjakohase sagedusega, võttes muu hulgas arvesse ettevõtja varasemat tegevust seoses õigusnormide täitmisega ja ettevõtja omapoolsete kontrollide usaldusvärsust.

Sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlev määrus on toidukontrolli erilisi asjaolusid arvesse võttev kontrollivahend ning kooskõlas subsidiaarsuse ja parema õigusloome põhimõttega.

Vt samuti vastust punktile 19.

⁷ Komisjoni otsus 2006/677/EÜ, 29. september 2006, millega sätestatakse suunised, millega kehtestatakse kriteeriumid auditite korraldamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 (ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks) alusel (teatavaks tehtud numbri K(2006) 4026 all).

⁸ Komisjoni otsus 2007/363/EÜ, 21. mai 2007, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 882/2004 ette nähtud ühtsete integreeritud mitmeaastaste riiklike kontrollikavade koostamise suuniste kohta (teatavaks tehtud numbri K(2007) 2099 all).

Erinevused lähenemisviisis tulenevad sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametliku kontrollimise raames läbiviidavate kontrollide detsentraliseerimisest ning see on seadusandja valik. Sellest olenemata võib kontrollikoja tähelepanekud võtta aluseks kogemuste vahetamisel ja asjakohaste järeelmeetmete võtmisel, seadmata kahtluse alla liikmesriikide suutlikkust kohaldada riskipõhiseid kontrole oma eri vastutusvaldkondade piires.⁹

21.

Määruse (EÜ) nr 882/2004 kohaselt on liikmesriigid kohustatud kehtestama kontrollisüsteemi, mis vastab riskianalüüsi põhjal kõige paremini nende vajadustele. Liikmesriikidevahelisi erinevusi seoses geograafilisi tähiseid käsitlevate kontrollide arvu ja intensiivsusega selgitatakse muu hulgas erinevustega geograafiliste tähiste kava mõjus ja kavaga liitumises igas liikmesriigis.

Määruse (EÜ) nr 510/2006 põhjenduses 6 esitatud viitega võrdsete konkurentsitingimuste tagamisele ja usaldusvärsuse suurendamisele põhjendatakse kõigest KPNide ja KGTde määratlemise ühtse õigusraamistiku loomist, et lõpetada liikmesriikide lahknevad tavad, ning selle eesmärk ei ole käsitleda kontrolliküsimusi, millele osutatakse kõnealuse määruse põhjenduses 16.

⁹ Sellega seoses sisaldas algatus „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“, mille eesmärk on korraldada ELi koolitusstrateegiat toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervist ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade, samuti taimetervise eeskirjade valdkonnas, oma 2011.–2012. aasta programmis mitut teemat liikmesriikide esindajate vahel arutamiseks:

- spetsifikaatidele vastavuse kontrollimine;
- vastavuse kontrollimine vs. ametlikud kontrollid: mitmesugused sarnased tehnikad ja meetodid ebaausate tavade avastamiseks ning erinevused kvaliteetoodete suhtes läbi viidud ametlike kontrollide ja vastavuskontrollide vahel;
- praktilistel näidetest põhinevad juhtumianalüüsid selle kohta, kuidas viia läbi spetsifikaatidele vastavuse kontrollimist (jälgitavus, geograafiline päritolu ja piirid, erilised kliimaatilised ja geograafilised iseärasused jne); riskipõhine lähenemisviis ning vastavuse kontrollimise küsimused kaitstud päritolunimetuste puhul.

KOMISJONI VASTUSED

22.

Nii geograafiliste tähiste kui ka mahepõllumajanduse kontrollid viiakse läbi üld-eeskirjade ühtlustatud raamistikus, nagu on sätestatud sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevas määruses (EÜ) nr 882/2004.

Kõnealused kaks kava teenivad siiski erinevat eesmärki, mida peegeldab nende õiguslik alus. Määruses (EÜ) nr 834/2007¹⁰ mahepõllumajanduslike toodete kohta kirjeldatakse väga üksikasjalikult ja täielikult nõudeid, mida kohaldatakse selliste protsesside ja tootmismeetodite suhtes, mida mahepõllumajandustootjad on kohustatud kasutama, samas kui määruses (EÜ) nr 510/2006 kirjeldatakse peamiselt menetlustappe ja eeskirju. Kuna kontrolle tehakse nende spetsifikaatide põhjal, võib kontrollisüsteem põhineda mahepõllumajanduse puhul ühtsel mudelil. See ei ole aga teostatav geograafiliste tähiste puhul, sest kaitstud toodete spetsifikaadid on väga erinevad.

Veinisektor on traditsiooniliselt väga reguleeritud, alates lubatud veinivalmistustavade kasutamisest kuni viinamarjasortide kasutamist ja istutustingimusi käsitlevate eeskirjadeni. Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikliga 62 jäetakse sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametliku kontrollimise alt tegelikult välja ühise turukorralduse kohustused. See on suurendanud vajadust kohaldada konkreetset sihipärast kontrollisüsteemi.

¹⁰ Nõukogu määrus (EÜ) nr 834/2007, 28. juuni 2007, mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise ja määruse (EMÜ) nr 2092/91 kehtetuks tunnistamise kohta.

1. selgitus

Komisjon märgib, et kontrollikoja osutatud juhtudel ei leitud ühtegi määruste (EÜ) nr 510/2006 ja (EÜ) nr 882/2004 rikkumist. Peale selle kohaldatakse KPNide ja KGTde suhtes jälgitavusega seoses igal juhul määruse (EÜ) nr 178/2002 (üldiste toidualaste õigusnormide määrus) artiklit 18, milles sätestatakse toidu ja toiduloomade ja mis tahes ainete, mis on ette nähtud toidu või sööda koostisse lisamiseks või mille lisamist eeldatakse, jälgitavuse nõuded. Selle sätte kohaselt peavad toidukäitlejad rakendama süsteeme ja menetlusi, mis võimaldavad kindlaks teha toidu või toidu koostisaine päritolu ja koguse ning ettevõtja, kellele nad oma tooteid tarnivad.

Lisaks on KPNide ja KGTde vastavates spetsifikaatides ette nähtud ELi tasandil sätestatud erisätted seoses jälgitavuse/päritolu tõendamisega. Selliste sätete laad ja ulatus on vältimatult erinev, sõltudes iga KPNi või KGT iseloomulikest tunnustest ja eripärast. Kontrolliasutused peavad neid täpseid sätteid jälgima.

Ühine vastus punktidele 23–24.

Määruses (EÜ) nr 882/2004 on juba sätestatud kaitse, mis on võrdväärne Euroopa Parlamendi nõutud *ex officio* kaitsega. Selguse huvides tuleb märkida, et komisjoni ettepanekusse (KOM(2010) 733, 10. detsember 2010) võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus põllumajandustoodete kvaliteedikavade kohta on lisatud mõningad elemendid selliste kontrollide tugevdamiseks. Komisjoni ettepaneku artikli 13 lõike 3 kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikke haldus- ja kohtumeetmeid, et hoida ära ja lõpetada kaitstud päritolunimetuste ja kaitstud geograafilise tähiste ebaseaduslik kasutamine.

KOMISJONI VASTUSED

Kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega on liikmesriigid paremas olukorras, et otsustada ressursside kasutamise üle, tuginedes riskihindamisele ja siseriikliku turu eripärale.

25.

Määrus (EÜ) nr 882/2004 sisaldab selgeid sätteid vastastikuse abi kohta (artiklid 35 ja 42), mida kohaldatakse ka geograafiliste tähistega kontrollimise suhtes.

Õigusnormide kohaselt peavad liikmesriigid võtma meetmeid, kui avastatakse toidualaste õigusnormide järgimata jätmise. Peab olema kehtestatud hoiatussüsteem ning loodud õigusnormide järgimata jätmise juhtudega tegelev kontaktpunkt. Peale selle ei kasuta liikmesriigid praegu täiel määral ära vahendeid, mis anti nende käsutusse määrusega (EÜ) nr 882/2004, sealhulgas sätteid vastastikuse abi kohta. Sellest tulenevalt tuleks võtta meetmeid olemasolevate vahendite parema kasutamise toetamiseks.

26.

Kaebustel põhinevad kontrollid on osa riskianalüüsi kohaldamisest. Kui riskianalüüsi tulemused osutavad ressursitõhusate kontrollide, näiteks kaebustel põhinevate kontrollide kasutamisele, oleks sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametliku kontrollimise põhimõtetega vastuolus suunata kontrolliresursid eemale hügieeni ja ohutusega seotud kontrollidelt tarbijate teavitamisele ohutusega mitteseotud aspektidest.

2011. aasta mais¹¹ tuletas komisjon riiklike ametiasutustele meelde, et iga liikmesriik on turg mitte ainult oma kaitstud KPN- ja KGT-toodetele, vaid ka teistest riikidest pärit toodetele, ning et tuleb tagada ka nende nimede õige kasutamine turul. Seda tegi samuti varasemalt põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat erinevatel koosolekutel, kus arutati mitmeaastaseid riiklike kontrollikavu ja aastaaruandeid.

¹¹ Kaitstud päritolunimetustega / kaitstud geograafiliste tähistega seoses tehti seda 26. mail 2011 komitee 89. koosolekul.

27.

2. selgituses esitatud näited keelatud tegevuse kohta neljas liikmesriigis osutavad, et kontrollimehhanismid toimivad, ning rõhutavad seda, kui kasulik on kombineerida toidualaste õigusnormide täitmise igat liiki kontrollid üheks sidusaks süsteemiks.

28.

Vt vastust punktidele 29–30 ja 31–32.

29.

Vastavalt määrusele (EÜ) nr 882/2004 ja kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega on liikmesriigid paremas olukorras, et otsustada ressursside kasutamise üle, tuginedes riskihindamisele ja siseriikliku turu eripärale. Komisjon on kohustatud viima läbi auditid eesmärgiga kontrollida mitmeaastaste riiklike kontrollikavade ja liikmesriikide tehtavate ametlike kontrollide rakendamist¹².

Määruse (EÜ) nr 882/2004 kohaselt peab komisjon viima läbi üld- ja eriauditid eesmärgiga kontrollida, kas riiklikud ametiasutused tagavad sööda- ja toidualaste õigusnormide nõuetekohase kohaldamise ning kontrollivad ja jõustavad seda. Vastutus sellise sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametliku kontrollimise, sealhulgas geograafiliste tähistega kava täitmise kontrollimise eest on selgelt sätestatud. Auditeid kavandab ja viib läbi terve- ja tarbijaküsimuste peadirektoraadi toidu- ja veterinaarameet täielikus koostöös põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadiga.

30.

Kohapealsed auditid ei ole ainsad õigusnormide rakendamise jälgimise vahendid. Komisjon kasutab ka muid vahendeid, sealhulgas rikkumismenetlusi, kahepoolseid kohtumisi konkreetsete liikmesriikidega ja mõttevahetusi komiteedes.

¹² Riskide põhjal kindlaks määratud valdkondades võidakse läbi viia kohapealseid kontrole ning ülejäänud valdkondade puhul toimub järelevalve mitmeaastaste riiklike kontrollikavade ja iga-aastaste aruannete analüüsimise kaudu.

KOMISJONI VASTUSED

Ühine vastus punktidele 31–32.

Kontrollikoja poolt 2009. aastal läbivaadatud kavad ja aruanded olid liikmesriikide esimene vastus määruses (EÜ) nr 882/2004 sätestatud kavandamis- ja aruandlusnõuetele. Vahepeal on komisjon teinud koos liikmesriikidega tööd selle nimel, et suurendada neis aruannetes sisalduva teabe kogust ja parandada selle kvaliteeti kõigis sektorites; need jõupingutused hõlmavad teavitamist KPN- ja KGT-tooteid käsitlevatest kontrollidest.

2010. aasta alguses hindas põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat kümne liikmesriigi mitmeaastaseid riiklikke kontrollikavu ja aastaaruandeid (kui 2010. aastaks oli kavandatud Toidu- ja Veterinaarameti läbiviidav üldaudit) seoses KPN- ja KGT-tooteid käsitlevate sätetega ning esitas toidu- ja veterinaarametile märkused nimetatud dokumentide kohta.

Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi ning tervise- ja tarbijaküsimuste peadirektoraadi talitused teevad koostööd eesmärgiga töötada välja mitmeaastaste riiklike kontrollikavade ja aastaaruannete ühtne läbivaatamismudel.

Vt vastust punktile 26 (viimane lõik).

33.

Tootjate jaoks aitab kava atraktiivsemaks muuta eeskätt asjaolu, et KPNi või KGTna registreeritud nimetused on kaitstud kui intellektuaalomandi õigus.

Peale selle tõestavad kava atraktiivsust muud elemendid, näiteks asjaolu, et põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat saab jätkuvalt palju uusi avaldusi või et paljude registreeritud nimetusega toodete eest võidakse küsida kõrgemat hinda võrreldes sama sektori registreerimata toodetega.

37.

Komisjon puutub sageli kokku tõsiste puuduste või lünkadega esitatud avaldustes. Komisjon on süstemaatiliselt pakkunud taotlejatele võimalust oma esialgset avaldust täiendada/selgitada/muuta. Selline paindlikkus ja tõhustatud koostöö taotlejatega selgitab üldjoontes kontrollikoja osutatud kontrollimise aja keskmist pikkust.

Komisjon on veendunud, et kaks 2010. aastal avaldatud juhust, millele osutas kontrollikoda, aitavad parandada taotluste kvaliteeti.

Lisaks selgitati selle eesmärgi saavutamiseks liikmesriikidele mitmel KGT- ja KPNi-teemalisel komitee koosolekul, et kõnealust paindlikkust tuleb piirata, et tagada registreerimistaotluste õigeaegsem haldamine, järgides seda tehes rangelt kehtivaid eeskirju.

38.

Maaelu arengu programmitöö põhineb eelkõige riiklikel/piirkondlikel vajadustel, mis on sõnastatud vastava strateegiana. On ootuspärane, et mitte kõik liikmesriigid ei ole kavandanud meedet nr 132. Kuigi KPN- ja KGT-tooted on mõne liikmesriigi jaoks olulised, võivad need olla vähem olulised mõne teise liikmesriigi jaoks, kes kasutaksid piiratud rahalisi vahendeid pigem muuks otstarbeks. Vt samuti vastust punktile 46.

39.

Uuring viidi läbi ajal, mil ELi KPNi või KGT logo või mis tahes muu asjaomase staatuse märgistuse kasutamine tootel oli vabatahtlik. Olukord muutus, kui 1. maist 2009 hakkas kehtima uus kord, mille kohaselt muutus sellise märgistuse kasutamine kohustuslikuks. Paljud tuntumad tootenimetused olid loonud oma isikliku turustus identiteedi ja ei kasutanud KPN- ega KGT-sümboleid või logo.

KOMISJONI VASTUSED

Kava peamine eesmärk on registreerida tootenimetused ja neid kaitsta. Turustusvahendite ja muu majandusliku kasu pakumine on selle peamise eesmärgi suhtes teisejärguline.

Osana põllumajandustoodete müügiedenduse ja nendest toodetest teavitamise korra reformi käsitlevast käimasolevast arutelust kaalub komisjon asjakohaseid viise kvaliteedikavade edendamise täiendavaks parandamiseks. Seda küsimust käsitletakse muu hulgas 14. juulil 2011 avaldatud rohelises raamatus.

42.

Vt vastust punktile 55.

43.

Kuna meede nr 133 ei piirdu üksnes geograafiliste tähiste kavadega, on selge, et põhitähelepanu ei saa pöörata geograafiliste tähiste kavale endale. Kui müügiedendus on seotud näiteks ainult ühte toodet käsitleva piirkondliku kvaliteedikavaga, on mõistetav, et rõhuasetus on sellel tootel. Üldiselt ei saa toidukvaliteedikava edendamist eristada kavaga hõlmatud toodetest. Vastasel korral ei seosta tarbijad seda kavaga.

44.

Meetme rakendamist saab kontrollida väljundinäitajate abil, millega mõõdetakse toetatud teavitus- ja müügiedendusmeetmete arvu. Meetme olulisust hinnatakse lisaks tulemusnäitaja abil, millega mõõdetakse tunnustatud kvaliteedimärgiste/-standardite kohase põllumajandustootmise väärtust. Sellepärast ei tulene mõju siiski üksnes meetme populaarsusest.

46.

Meedet nr 133 kohaldatakse lisaks geograafiliste tähiste kavadele ka liikmesriikide tunnustatud kvaliteedikavade suhtes. Peale selle on liikmesriigil isegi KPN- või KGT-toodete puudumisel võimalus lisada meetmed nr 132 ja 133 oma maaelu arengu programmi, lootes kvaliteettoote registreerimist.

47.

Kumulatiivsed kulud on võrreldes 2009. aasta lõpu seisuga kasvanud 2010. aasta lõpuks 131% (ehk 9,18 miljonit eurot).

49.

Väliskonsultandid on juba koostanud sektoripõhised ja geograafilised hinnangud müügiedendusmeetmete kohta. Kolmandate riikide programme ja siseturu konkreetseid tootesektoreid hõlmavaid erivaldkondi käsitlevas kahes vastavas hinnangus esitatud järeldused olid positiivsed ning neis olukorra edasiseks parandamiseks antud soovitusi on arvesse võetud. Hindamismeetodid ja iga programmi tasandil tehtavad mõjuhinnangud on olnud kohustuslikud alates 2008. aastast ning regulatiivseid suundumusi on tugevdatud kooskõlas kontrollikoja eriaruandes nr 10/2009 esitatud soovitustega. Alates 2008. aastast vastu võetud programmid sisaldavad andmeid, mida võetakse arvesse nõukogu määruse (EÜ) nr 3/2008 käimasoleva välishindamise raames. Kõnealune hinnang peaks olema kättesaadav 2011. aasta oktoobriks.

KOMISJONI VASTUSED

52.

Komisjon soovib rõhutada, et:

- väiketootjate rühmad saavad samuti kasu maaelu arengu edendamise meetmest nr 133;
- varem kiideti väikest turumahtu esindavad programmid heaks vastavalt regulatiivsetele tingimustele.

3. selgitus

Võttes arvesse nii osalevat elanikkonda kui ka teavitus- ja müügiedendusmeetmetele eraldatud piiratud eelarvevahendeid, on USAs ja Kanadas kaasrahastatud programmide puhul võetud avaliku arvamuse asemel sihikule arvamuskujundajad ja -liidrid.

55.

Määruse (EÜ) nr 814/2000 raamistikus algatatakse igal aastal projektikonkurss põllumajanduse valdkonna teavitusmeetmete toetamiseks. ELi toidukvaliteedi poliitika on olnud kolmel viimasel aastal üks prioriteetne tegevusvaldkond. Kuid kavade esitamise üle peavad otsustama liikmesriigid – komisjon ei saa neid kohustada seda tegema.

Kuigi eelarve on tagasihoidlik, on ette nähtud erinevad teavitusmeetmed, näiteks teavituskampaaniad, raadio- ja/või telesaad, dokumentaalfilmid, väitlussaad, ülikoolidele ja koolidele suunatud meetmed, meediaüritused jne¹³.

¹³ Vt nt 2010/C 231/05, ELT C 231, 27.8.2010, lk 8.

Samuti osaleb põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat korrapäraselt põllumajandusnäitustel, konverentsidel,¹⁴ seminaridel, ümarlaudadel jne liikmesriikides ja kolmandates riikides eesmärgiga suurendada geograafiliste tähiste kava tuntust potentsiaalsete osalejate seas.

Geograafiliste tähiste kavadel on olnud oluline koht põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi korraldatud kõrgetasemelistel missioonidel¹⁵. Kvaliteeti käsitlevat veebisaiti külastab ühes kuus üle 10 000 külastaja rohkem kui 50 000 korral.

¹⁴ Kvaliteet oli üks peamine teema 2010. aastal Torinos toimunud rahvusvahelisel messil *Salone del Gusto*, millel osales ka põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat. Geograafiliste tähiste kavad olid ka mitme konverentsi teema. Näiteks arutati seda 5.–6. veebruaril 2007 toimunud komisjoni korraldatud konverentsil „Toidu kvaliteedi sertifitseerimise kavad: põllumajandustoodete väärtuse suurendamine“ või 2009. aastal Prahast toimunud kahepäevasel kõrgetasemelisel konverentsil. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat avaldas 2010. aastal ka uudiskirja kvaliteedilogode kohta.

¹⁵ Näiteks toimus 21.–25. märtsil 2011 Hiinas kõrgetasemeline missioon, mis oli eranditult pühendatud geograafiliste tähiste kavadele ning kus osales põllumajanduse ja maaelu arengu volinik.

KOMISJONI VASTUSED

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

57.

Määrusega (EÜ) nr 882/2004 nähakse ette kõigi toidualaste õigusnormide kohaste kohustuste asjakohane õigusraamistik.

Seadmata kahtluse alla määruse (EÜ) nr 882/2004 kohaldamist, esitatakse komisjoni ettepanekus võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus põllumajandustoodete kvaliteedikava kohta (KOM(2010) 733, 10. detsember 2010) täiendavad üksikasjad geograafilisi tähi-seid hõlmava kontrollisüsteemi kohta.

58.

Toidualaste õigusnormide täitmise kontrollid, sealhulgas artikli 11 kohased kontrollid, viiakse läbi sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevas määruses (EÜ) nr 882/2004 sätestatud üldreeglite ühtses raamistikus. Kõnealune määrus hõlmab kõiki tarbijakaitse valdkonda kuuluvaid küsimusi, sealhulgas toidu märgistamist ja tarbijate teavitamist. Sellepärast on hõlmatud tootespetsifikaate käsitlevad kontrollid. Konkreetse korra kehtestamine tuleks jätta liikmesriikidele. Võttes arvesse tekkida võivate konkreetsete olukordade äärmuslikku erinevust, ei peeta edasist ühtlustamist asjakohaseks.

Määruse (EÜ) nr 882/2004 kohaselt peavad liikmesriigid tegema ametlikke kontrole korrapäraselt, riskidest lähtuvalt ja asjakohase sagedusega, võttes muu hulgas arvesse ettevõtja varasemat tegevust seoses õigusnormide täitmisega ja ettevõtja omapoolsete kontrollide usaldusvärsust.

1. soovitus

Praegune regulatiivne süsteem põhineb määrusel (EÜ) nr 882/2004 ning sellega nähakse ette geograafiliste tähistate kontrollinõuete puhul vajalik üksikasjalikkuse tase. Sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitleva määrusega jäetakse nende kontrollide läbiviimise konkreetne kord subsidiaarsuse põhimõttele tuginedes liikmesriikide otsustada. See ei piira mis tahes selgitamist või täpsustamist, mida võidakse üldise õigusraamistiku raames täiendavalt kaaluda.

Komisjon arutab liikmesriikidega siiski jätkuvalt kontrollide ulatust, sagedust ja valikumeetodeid, mida liikmesriigid kohaldavad, täites oma kohustusi vastavalt sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikku kontrollimist käsitlevale määrusele.

59.

Liikmesriikide kohustus viia läbi kontrole eesmärgiga avastada ja takistada keelatud tegevust on sätestatud määruse (EÜ) nr 882/2004 raamistikus. Liikmesriigid peavad seda tegema riskianalüüsi põhjal sellisel viisil, mis vastab kõige paremini nende vajadustele.

2. soovitus

Määruses (EÜ) nr 882/2004 nähakse ette selged põhimõtted kontrollide jaoks, mille eesmärk on avastada ja takistada keelatud tegevust. Need kontrollid on läbi viinud liikmesriigid riskianalüüsi põhjal.

Seadmata kahtluse alla kõnealuse määruse kohaldamist, esitatakse komisjoni ettepanekus võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus põllumajandustoodete kvaliteedikava kohta (KOM(2010) 733, 10. detsember 2010) täiendavad üksikasjad geograafilisi tähi-seid hõlmava kontrollisüsteemi kohta.

KOMISJONI VASTUSED

Samal ajal kaalutakse neid küsimusi jätkuvalt sööda- ja toidualaste õigusnormide täitmise ametlikke kontrole käsitleva korra raames.

Vastastikust abi käsitlevate sätetega seoses võib öelda, et neid juba kohaldatakse vastavalt määruse (EÜ) nr 882/2004 IV jaotise (sööda- ja toidualane haldusabi ja -koostöö) artiklitele 34–40.

60.

Auditid ja vajadus auditite kavandamise järele tulenevad kindlaksmääratud kriteeriumitest, põhinevad riskianalüüsil ning on suures osas keskendatud hügieenile ja ohutusele. Komisjoni vahendid on väga piiratud ning valikute tegemisel tuleb arvesse võtta kõiki toidualaste õigusnormide kohaseid tegevusi.

Vt ka vastust 3. soovitusel.

3. soovitus

Alates 2011. aastast leppisid põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat ning tervise- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat kokku, et viimane lisab KPNI ja KGTga seonduvad küsimused oma iga-aastastesse auditikavadesse, tehes täielikku koostööd põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadiga ning järgides sama ranget prioriteetide seadmise menetlust, mida kohaldatakse muude tema pädevusvaldkondade suhtes.

Lisaks töötatakse praegu välja konkreetset töökorda, mis sisaldab teavet mitmeaastaste riiklike kontrollikavade ja iga-aastaste aruannete kohta.

61.

Kava on eelkõige intellektuaalomandi õiguste kaitsmise kava. On olemas asjakohased õigusaktid ja õiguslikud vahendid ning tootjaid kutsutakse kavaga vabatahtlikult ühinema.

Tootjad on näidanud üles kindlat huvi kava vastu, nagu näitas registreeritud tootenimetuste suur arv (ligikaudu 1000). Nende turuväärtus oli 2008. aastal 14,5 miljardit eurot.

Alates 2004. aastast ELiga ühinenud liikmesriikides kogub kavaga liitumine alles hoogu. Sellepärast on messid, temaatilised rahvusvahelised näitused ja/või geograafiliste tähiste (KPN või KGT) taotlejatele juhiste koostamine olulised vahendid potentsiaalsete taotlejate ligimeelitamiseks.

62.

Teadlikkuse suurendamine tarbijate hulgas on aeganõudev eelkõige seetõttu, et logode kasutamine on kohustuslik alles alates 1. maist 2009. Nagu selgitatud V punktis, usub komisjon samuti, et sidusa meetmekogumi kehtestamisega suudetakse tõsta tarbijate teadlikkust. Suhtumise muutmine võtab aega ning komisjon nõustub samuti, et potentsiaal on suurem. Komisjon kaalub müügiedenduspoliitika käimasoleva reformi raames ka seda, kuidas tarbijate teadlikkust veelgi suurendada. ELi toidukvaliteedipoliitika on viimase kolme aasta jooksul olnud üks prioriteetne tegevus põllumajandustoodetest teavitamise meetmete vallas.

Tuleb märkida, et ainult liikmesriigid saavad teha ettepanekuid geograafiliste tähiste müügiedenduskavade kohta.

Kuid komisjon edendab geograafilisi tähi- seid käsitlevaid erinevat liiki teavitusmeetmeid või osaleb nendes. Vt vastust punktile 55, kus on esitatud nende tegevuste mitteammendav loetelu.

Vt ka vastust 4. soovitusel.

4. soovitus

Osana põllumajandustoodete müügiedenduse ja nendest toodetest teavitamise korra reformi käsitlevast käimasolevast arutelust kaalub komisjon asjakohaseid viise kvaliteedikavade edendamise täiendavaks parandamiseks.

Euroopa Kontrollikoda

Eriaruanne nr 11/2011

Kas geograafiliste tähiste kava ülesehitus ja juhtimine võimaldavad sel tõhusalt toimida?

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

2011 – 44 lk – 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-9237-269-9

doi:10.2865/75717

Kust saab ELi väljaandeid?

Tasuta väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- Euroopa Liidu esindustest või delegatsioonidest. Nende kontaktandmed saab veebisaidilt <http://ec.europa.eu> või saates faksi numbrile +352 2929-42758.

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

Tasulised tellimused (nt Euroopa Liidu Teataja aastatellimused ja Euroopa Liidu Kohtu kohtulahendite kogumikud):

- Euroopa Liidu Väljaannete Talituse edasimüüjate kaudu (http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm)

EUROOPA GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA KAITSEB TOOTENIMESID, MILLE OMADUSI SEOSTATAKSE SELLE GEOGRAAFILISE PIIRKONNAGA, KUS NEID TOOTETAH, NING ANNAB PÕLLUMAJANDUS- JA TOIDUAINETOOTJATELE POTENTSAALSED MAJANDUSLIKUD VÕIMALUSED. ARUANDES UURITAKSE, KAS GEOGRAAFILISTE TÄHISTE KAVA KONTROLLISÜSTEEM ON SISULISELT PÕHJALIK, KAS KAVA ON TOOTJATE JAOKS ATRAKTIIVNE NING TARBIJATE SEAS TUNTUD. AUDITITÖÖLE TUGINEDES TEEB KONTROLLIKODA JÄRELDUSE, ET KAVA KONTROLLISÜSTEEMIGA SEoses TULEB SELGITADA MITUT ASJAOLU, EELKÕIGE TOOTE SPETSIFIKAADILE VASTAVUSE KONTROLLIMIST NING KEELATUD TEGEVUST, NING ET TOOTJATE JA TARBIJATE TEADLIKKUSE TÕSTMISEKS PUUDUB SELGE STRATEEGIA.

EUROOPA KONTROLLIKODA

Väljaannete talitus

ISBN 978-92-9237-269-9

9 789292 372699